

DOXA

ZPRAVODAJ
KATOLICKÉ TEOLOGICKÉ FAKULTY
UNIVERZITY KARLOVY

ROČNÍK 4, ČÍSLO 2, 2017–2018

Svaté přijímání

Obsah

EDITORIAL

Vojtěch Novotný / 1

FOCUS: SVATÉ PŘIJÍMÁNÍ

Denisa Červenková: *Nebe na zemi* / 2

Radek Tichý – David Vopřada: *Jíst z jednoho chleba* / 4

Michaela Ottová – Magdaléna Nespěšná Hamsíková: *Eucharistická úcta a výtvarné umění během staletí* / 7

Josef Šimandl: *O jazykové stránce slova přijímání* / 10

AKADEMICKÝ ŽIVOT

Výstavy / 13

ABSOLVENT

Hana Noble – Marie Opatrná: *Od dějin umění k módnímu salonu na Vinohradech* / 17

Doubravka Vokáčová – Marie Opatrná: *Nemocné není potřeba obracet na víru, ale milovat...* / 19

MINULOST A PŘÍTOMNOST

Vojtěch Novotný: *Fakulta za druhé světové války* / 22

ZA HRANICE

Zuzana Matisovská: *Erasmus* / 24

INFORMACE / 25

PUBLIKACE / 26

OBHÁJENÉ DISERTAČNÍ A RIGORÓZNÍ PRÁCE / 27

NADAČNÍ FOND ARNOŠTA Z PARDUBIC

Petr Megela: *Uvědomil jsem si, co mi fakulta dala* / 28

Doxa: zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy

Číslo a datum vydání: 2017–2018, roč. 4, č. 2, květen 2018

Vydavatel: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

Redakce: prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. (vedoucí redaktor); doc. PhDr. Josef Bartoň, Th.D.; PhDr. Ing.

Marie Opatrná, Ph.D.; PhDr. Milan Pech, Ph.D.; PhDr. Radek Tichý, Ph.D., S.L.D.; David Vopřada, Dr.

Redakční kruh: ThLic. Marie Benáková; Mgr. et Mgr. Lenka Makovcová-Demartini; Mgr. Alice Bartůšková

Adresa: Doxa, Thákurova 676/3, 16000 Praha 6, doxa@ktf.cuni.cz

Periodicita: 2x ročně

Grafická úprava: Marie Benáková podle grafické šablony Otakara Karlase

Tisk: Tiskárna Kleinwächter, Čajkovského 1511, 73801 Frýdek-Místek

Distribuce: KTF UK. Cena: zdarma.

Registrace: MK ČR E 21835; ISSN 2336-5706

Za text jednotlivých článků odpovídají autoři a jejich pohled nemusí vyjadřovat stanovisko KTF UK.

Redakce si vyhrazuje právo dodané rukopisy krátit.

© Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

přijměte, prosím, srdečné pozdravení, jež vám přináší nové číslo *Doxy*, které právě čtete! Přijměte, prosím, spolu s ní do své náklonnosti i Kato-lickou teologickou fakultu, o níž se na stránkách tohoto jejího zpravodaje dozvíte leccos zajímavého!

Předchozí dvě věty ukazují, že *přijímání* patří k nejdůležitějším podobám lidské aktivity. Každé jsoucno již samotným aktem své existence vychází ze sebe vstříc druhému (*ex-sistere*), jeví se, daruje. Stejně tedy ze sebe vycházíme svojí existencí i my. Setkání dvou existujících jsoucen má ovšem nutně podobu lhostejné koexistence nebo konfliktu, chybí-li v něm receptivita. Bez ní není žádný pozitivní vzájemný vztah možný. Ještě vyhraněněji to platí, je-li tím jiným, kdo existuje a k němuž se my vztahujeme, někdo druhý: jde-li o vztah mezosobní. Má-li totiž být tento vztah kladný, pak je přijímání, založené na úctě k druhému, nezbytností.

Chceme-li hledat nejzazší původ a vzor této konstituce jsoucího a osoby zvláště, musíme vystoupat až k Trojjedinému. Bůh Otec je svatě dávání a spolu s tím, nedělitelně, i svatě přijímání. Přesněji, *Otec je sám v sobě svatým dáváním natolik, až se kvůli svému Synovi stává svatým přijímáním*. Je totiž sám sebou, když plodí svého Syna tak, že se mu dává v Duchu svatém a že ho v tomtéž Duchu svatém přijímá za vlastního. Dává se Synovi a přijímá ho natolik, až má i sám Syn schopnost dávat se, a to s vědomím, že je vždy již přijat. Z toho ovšem plyne, že i *Syn je sám v sobě svatým přijímáním natolik, až se kvůli svému Otci stává svatým dáváním*. Stává se sebedarováním Otci i těm, které Otec miluje: vtělený Syn je přijímá za své, aby se za ně a spolu s nimi daroval Otci.

Kdyby nebyla v Bohu *jednota dávání a přijímání v Duchu svatém*, byla by první božská osoba pouhým Zploditelem, ne však Otcem, a druhá božská osoba by byla pouhým Zplozencem, ne však Synem (vzpomeňme na tragické zvrácené analogie této skutečnosti z mezilidské zkušenosti). A nebylo by možné Boží tvůrčí ani spásné jednání. Nebylo by totiž možné, abychom od Otce přijímali Syna a sami sebe coby syny natolik, až bychom se stávali těmi, kdo Otci dávají jeho Syna a sami sebe coby syny.

Odtud pramení, že *eucharistie je zjevením „tajemství skrytého od věků v Bohu“* (Ef 3,9), *syntézou stvoření a spásy, modelem lidské existence*. Proto se jí na následujících stránkách různými způsoby věnujeme, a to tak, že rozvíjíme širší souvislosti „svatého přijímání“.

Na samý závěr těchto vstupních slov vás, vážení čtenáři, ještě jednou prosím, abychom si byli navzájem těmi, kdo (se) dávají a kdo (se) přijímají.

Vojtěch Novotný
vedoucí redaktor

Nebe na zemi

DENISA ČERVENKOVÁ

ThLic. Denisa Červenková, Th.D.
(* 1972)
fundamentální a spirituální
teologie, řeholnice

*V eucharistii přijímáme
více, než jsme schopni
dát: přistupujeme
k účasti na božském
trojičním životě.*

„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm. Jako mne poslal živý Otec a já mám život z Otce, tak i ten, kdo mne jí, bude mít život ze mne. To je ten chléb, který sestoupil z nebe – ne jako jedli vaši otcové, a zemřeli. Kdo jí tento chléb, živ bude navěky.“ (Jan 6,56–58)

Těžko najít svatého teologa, který by neměl výrazně pozitivní vztah k eucharistii. Proč ale mystikové a teologové tak opěvují časté přijímání Ježíšova eucharistického těla? A co v něm pro svůj křesťanský život konkrétně objevují? Pojďme nahlédnout do několika výstižných textů, které se pokouší zprostředkovat spirituální zkušenost, jež se nabízí křesťanovi v eucharistii. Protože jsem karmelitka, budu citovat převážně z karmelitánských autorů, kteří jsou mi blízcí, ale podobné motivy lze samozřejmě najít napříč celou katolickou spirituální tradicí.

Slavit eucharistii znamená oslavovat, co všechno je Bůh ochoten učinit pro člověka, a připomínat, kde pramení milost, která dál přetváří církve i její jednotlivé členy v živoucí společenství. Eucharistie je pečetí Boží smlouvy, která obnovuje životodárný vztah mezi Bohem a člověkem, je oslavou Božího působení uprostřed jeho lidu. Někteří autoři neváhají mluvit o eucharistii jako o svatební smlouvě, která se naplňuje setkáním dvou osob, jež se ve vzájemném sebedaru stávají jedním tělem.

Všem mystikům je zřejmé, že v eucharistii se děje mimořádné mezosobní setkání, v němž se Bůh odevzdává člověku, a zároveň člověk v úkonu přijímání stvrzuje, že patří Kristu. Není přitom jen pasivní „přijímač milosti“: přijímáním Krista v eucharistii se stává sám sebou tím, že se otevírá druhému, a tím je Bůh. Toto setkání je proměňující: přijetí Božího sebedaru umožňuje, aby se rozprostřel a působil v životě konkrétního člověka, jehož existence se otevírá události spásy. Každé přijímání eucharistie je postupným a stále hlubším „vstřebáváním“ spásy do vlastního života.

V naší dějinnosti se tak začíná uskutečňovat eschaton. O eucharistii jako prefiguraci eschatologického dovršení psal už Theodor z Mopsuestie: eucharistie je událostí tak nabitou významem, že sama znamená, tedy chléb a víno, mají účast na realitě vzkříšení. Dotýkáme se v nich nejen skutečnosti vzkříšení Kristova, ale také svého, do kterého vstupujeme společně s Kristem. O řadu staletí dále francouzská karmelitka sv. Alžběta od Trojice hovoří přímo o eucharistii jako o „nebi na zemi“ a vrací se k motivu eucharistické jednoty mezi Bohem a člověkem: „On v nás a my v něm...“

Mystikové jako Alžběta také vědí, že tento dar působí, i když ze své lidské strany neodpovídáme dobře: působivost daru se našťastí neopírá o křehkost lidského faktoru, ale o Boha. Přijímáme více, než jsme schopni dát. Bůh se v Kristu nabízí bez výhrad, bez ohledu na lidskou vratkost vstupuje do reality, aby se znovu stal jejím středem a smyslem a skrze ni otevřel účast na věčnosti. „Obsahem“ eucharistie je toto sebedávání z Boží strany: Bůh se skutečně vydává do našich rukou a nitra, a to způsobem, který vypadá extrémně křehce. V patrné slabosti a skrytosti však paradoxně spočívá maximální zjevení Boží moci podobně jako v celém velikonočním příběhu: eucharistie připomíná Boží schopnost kenóze ve prospěch člověka. Účastí na eucharistii tedy přijímáme Ježíšovu krajní vydanost Bohu i člověku: zcela se dává k dispozici člověku i Bohu Otci a jeho záměru spasit lidi:

„On sám si z nás tvoří svůj chléb: nejprve spaluje svou láskou naše neřesti, nedostatky a hříchy. Poté, když nás vidí očistěné, přichází jako nenasytý sup, připravený zbltnat

První svatě přijímání,
Elizabeth Nourse, 1859–1938
(zdroj: Wikimedia Commons)

všechno. Chce strávit náš život, aby ho mohl proměnit ve svůj život plný milosti slávy, který pro nás připravil...“ (Alžběta od Trojice, Nebe ve víře)

Současně se uvnitř této Boží vydanosti otevírá věčný život, účast na společenství, a to jak na „vertikálně“ pojetém (společenství s Bohem), tak odvozeně i na horizontálním (společenství církve, *koinonia*). Církev se stává Boží nevěstou oné věčné smlouvy a dostává podíl na božském trojičním životě. Prostřednictvím eucharistie se prohlubuje její spojení s Bohem:

„Bůh nám dovoluje už od této chvíle žít v Jeho nitru a započít tak určitým způsobem naši věčnost, žijíce ve společenství se třemi božskými Osobami“, neboť Trojice je propastí, v níž se člověk musí ztratit spolu s těmi, kdo jsou s ním spojeni, protože miluje *„tou láskou, která ustanovuje jednotu mezi těmi, kteří se milují“*. *„Vstoupíme do toho nejnepřístupnějšího v nás, kde přebývají Otec, Syn a Duch svatý, a budeme v nich jen jedna.“* (Alžběta od Trojice, Dopisy)

Odpovědí na Boží „dávám se ti“ je na straně člověka přijetí: „přijímám, že jsem přijat do tvého společenství“. Tato zkušenost je zdrojem vnitřního usmíření, pokoje a hlubinné radosti. Překračuje prožitek prostého mezilidského souznění a porozumění, je naopak jejich pramenem, z něž může vycházet jakékoliv naše další dávání. To vychází z přijetí Boha a z „přijatosti Bohem“, jež se nabízí a otevírá v eucharistii.

Díky této otevřenosti se tedy náš život stává obrazem trojičního a sebedávajícího se Božího života. Opakované noření a navracení se do Kristovy eucharistické přítomnosti se stává dějinnou předchutí nekonečného bohatství Boží sdílnosti a lásky, která je nezastavitelná:

„Kristus přichází bez ustání, stále poprvé, jako by nebyl nikdy přišel Jeho příchod, nezávisle na času, spočívá ve věčném „nyní“, věčná touha věčně obnovuje radost z Jeho příchodu... Duše, jejichž schopnosti jsou rozšířeny příchodem Mistra, se žádají vycházet ze sebe, aby vyšly ze svých mezí do nekonečnosti Toho, který přichází. A tehdy nastává tento jev: Bůh v hlubině našeho bytí přijímá Boha, který k nám přichází, a Bůh kontemplanuje Boha. (...) Kristus chce, aby tam, kde je On, jsme byli také my, nejen ve věčnosti, nýbrž už v čase, který je už započatou věčností ve stálém růstu.“ (Alžběta od Trojice, Nebe ve víře)

Důsledkem procesu přijímání a sdílení je to, že *„život se stane ustavičným darem sebe sama ve vzájemné výměně lásky s Tím, který jí má tolik, že vás chce přetvořit v druhého sebe sama“* (z dopisu Alžběty od Trojice). Eucharistie je povzbuzením k životu z plnosti, kterou jsme přijali, a to v celku života: slovo i chléb mají být přijaty a stráveny, aby se dovršilo ono „stávání se Slova tělem“ působením Ježíšova Ducha v každém člověku.

„Teď už vidím, můj Ženichu, že jste tu pro mne, to nemohu popřít. Kvůli mně jste přišel na svět, kvůli mně jste si prošel tak velkými útrapami, kvůli mně jste se dal bičovat, kvůli mně zůstáváte v Nejsvětější svátosti a udělujete mi tak veliké milosti. A já, jako svatá nevěsta, po vás opakuji: Co mohu učinit pro svého Ženicha?“ (Terezie od Ježíše, Myšlenky o Boží lásce)

Účastnit se eucharistie znamená být připraven přijmout Boha, který v nás probouzí touhu, abychom právě tak jako on měli účast na hloubce vzájemného přijímání a odevzdávání se, na sdílející se lásce, která má svůj zdroj v životě Boží Trojice. Čím více ji přijímáme, tím naléhavěji pak zní i Boží otázka: Jak se mnou naložíš, člověče? Kam mne pustíš v domě svého nitra? Kde mě přijmeš? Co v tobě probouzí má nekonečná vydanost, člověče? – Co pro tebe můžeme učinit, náš tak milující Bože?

Jíst z jednoho chleba

Dr. David Vopřada
(* 1978)
patrologie, kněz

Náš první postoj
v mešní bohoslužbě je
přijetí Božího daru.

S Davidem Vopřadou rozmlouvá Radek Tichý

RT: Jako křesťané jsme povoláni, abychom na památku Ježíšovy smrti a jeho vzkříšení jedli z jednoho chleba a pili z jednoho kalicha. Věříme také, že se nejedná o prostý chléb a víno, ale o skutečné Kristovo tělo a krev. Přijímání, svaté přijímání, má v první rovině významu právě tento význam – požívání eucharistického chleba a vína, které tvoří společně s hlásáním evangelia a eucharistickou modlitbou vrchol mše svaté, slavení eucharistie.

DV: To bezpochyby ano. Ale zároveň pojem „přijímání“ ve mši svaté není nutné omezovat právě na ono přijímání eucharistie. Fascinující svědectví podává Órigenés, autor 3. století, když v homiliích na knihu Exodus svým posluchačům připomíná, jak opatrně a s úctou se chovají k „posvěcenému daru“, aby ani drobek z něho nepřišel nepozorností nazmar. Křesťané prvních staletí tedy měli svaté přijímání v nesmírné úctě. Ale Órigenés jim připomíná, že to není celé: chovají-li takovou úctu k Božímu tělu a krvi, proč se nechovají se stejnou pozorností k Božímu slovu, kterému při téže bohoslužbě naslouchají, a nechávají celé bochníky slova bez povšimnutí padat na zem? Vždyť naslouchání biblickým čtením a kázání Božího slova vyžaduje také přijetí a přijímání ze strany toho, v němž se má Slovo-Kristus počít a narodit.

RT: Koneckonců, vybavuje se mi ona citace z prologu Janova evangelia, že Syn přišel do vlastního, ale vlastní ho nepřijali. To je to základní, po čem Bůh touží: darovat se a být přijat. Tedy celá mše je o tom, že on přichází, dává se, poníží se, zříká se sám sebe, ať už ve slově, ve společenství církve nebo v eucharistii samotné. Náš první postoj v celé mešní bohoslužbě je právě přijetí Božího daru, kterým je Bůh sám.

DV: Ano, ale nejedná se pouze o jednostranný pohyb. Opět bychom mohli sáhnout do nejstarší tradice, k církevním otcům. Když svatý Ambrož ve svých křesťanských katechezích *O tajemstvích* vysvětluje čerstvě pokřtěným, co je smyslem eucharistie, ukazuje jim, že Kristus přichází ke svým věřícím jako do snoubenčiny zahrady, aby tam jedl svůj pokrm a pil svůj nápoj – on sám v tom, kdo přistupuje k eucharistickému stolu, jí a pije, přijímá. A raduje se přitom, jaké ovoce se v průběhu času v zahradě života věřícího člověka urodilo. Není to ovšem ovoce ledajaké – tyto plody se mohou urodit, protože učedníci Krista a jeho oběť na kříži přijali. Představa, že při eucharistii nejsme jen těmi, kdo přijímají, ale i těmi, kdo se po vzoru Krista, který se dává, také sami jemu dávají, je nesmírně sugestivní a hodna znovuobjevení.

RT: Dvojitý přijímání, o kterém mluvíš – člověk přijímá Krista a zároveň je přijat Kristem –, je možné v eucharistii vztáhnout také na církev. Vždyť Kristus je podle svatého Pavla hlava a tělo, kterým je církev. To, co se dnes asi nejčastěji vnímá jako nejdůležitější při přijímání, totiž individuální spojení s Kristem, je vlastně až nedávné pojetí. Nejstarší porozumění svatému přijímání je právě ekleziální: jako byl chléb spečen vjedno z klasů rozvátých po horách, tak mají být i ti, kdo jej požívají, spečeni v jedno tělo církve, jak bychom našli již v jednom z nejstarších křesťanských spisů, v *Didaché*.

Dívka přijímající poprvé eucharistii,
Dmitry Iosifovich Kiplik, 1865–1942
(zdroj: Wikimedia Commons)

DV: Přesně! Svatý Augustin se ve svých kázáních obrací na věřící a říká jim: Když při svatém přijímání říkáš „amen“, tak je říkáš celému Kristu – Hlavě i těm, kdo tvoří jeho tělo. Přijímáš tedy i církev, ale zároveň církev přijímá tebe. Mohou se nám vybavit Lewisovy *Radý zkušeneho ďábla*, kde zkušený Zmarchrob radí Tasemníkovi, ať při bohoslužbě svému „pacientovi“ zvlášť poukazuje na jeho souseda zelináře, který s ním sedí v kostelní lavici a z něhož na metry táhne chudoba a další nedokonalosti, aby mu podobné nápady, jako účastnit se eucharistie, zprotivil. Ale Augustin pokračuje a až provokativně opakuje: „I já jsem Kristus, i ty jsi Kristus.“ Chci-li přijímat celého Krista, musím nakonec přijmout a přijímat také sám sebe, neboť i já tvořím součást jeho těla. A ono to není vždycky snadné. Odpovědět „amen“ na to, že i já jsem to, co přijímám, a stávám se tím, koho přijímám. Ale přijímat církev zkrátka není nic jiného než přijímat právě Krista.

RT: A nejen přijmout druhé, ale také nechat se přijmout jimi, nechat se přijmout církví. Toto v naší římské liturgii krásně vyjadřuje gesto pokoje, které svatému přijímání bezprostředně předchází. Připravuje nás na to, co se s námi ve svatém přijímání stane. Je to na jednu stranu příprava v tom smyslu, že je třeba žít mezi sebou v lásce, aby bylo přijímání eucharistie pravdivé. V jiném smyslu se jedná o přípravu jakožto anticipaci toho, že díky eucharistickému Kristu, díky svatému přijímání, jsme spojeni ve společenství lásky a pokoje, který si sami nevyrobíme. Pokoj, který si před přijímáním dáváme, si mezi sebou nenastolíme. Je to pokoj vzkříšeného Krista.

DV: Všechno ukazuje na to, že při eucharistii nejde – nešikovně řečeno – o soukromou zbožnost. Cílem není mít při svatém přijímání nějaký prožitek, padnout na kolena, strnout, hlavně mě neotravujte a nerušte. Je zde velmi důležitý rozměr společného díkyvdání. Není možné chtít, aby mě druzí nerušili, protože si chci užít, že jsem přijal Krista. Nelze přijmout pouze Krista, a ne ty, kdo jsou kolem mě. Jakkoliv to někdy bolí.

RT: Na druhou stranu i příležitost k usebrání k tomu nějak patří, chvíle ticha jsou v rubrikách předepsány. Je asi důležité obojí – ztišení v soukromé modlitbě i společné díkyvdání. Možná že v našich konkrétních bohoslužbách něco z toho chybí, ale počítá se s obojím.

DV: Svaté přijímání se „neděje“ jen během mešní bohoslužby. Existují přece speciální případy, kdy se svaté přijímání donáší k nemocnému domů nebo do nemocnice. A pak také k těm, kteří jsou na prahu smrti a přijímají eucharistii jako viaticum, pokrm na cestu.

RT: Nemoc člověka nemůže a nemá vyloučit ze společenství církve. Nemocní se nemají cítit ostrčenými a zapomenuti. Naopak, jejich nemoc a jejich utrpení je nějakým způsobem více přibližují Kristu a sjednocují je s ním. I poslední Ježíšova večeře s učedníky se přece odehrála v kontextu Ježíšova utrpení a jako předjímání oběti, kterou přinesl. Nemocným se přináší eucharistie proto, že na životě církve nepřestávají mít účast a církev s nimi jako se svým pokladem i nadále počítá. A nejedná se v případě viatika o totéž? Smrt nás neodlučuje od církve, ba naopak, i nadále s ní nějakým způsobem zůstáváme spojeni.

DV: To ano. V Eusebiovyh *Církevních dějinách* se dochoval dopis ze 3. století, který píše Dionýsios z Alexandrie Fabiovi z Antiochie. V něm spojuje přijetí viatika s odpuštěním hříchů, s rozhřešením. A to je také jeden z účinků svatého přijímání, o kterém hovoří také Ambrož a který přejímá také současný katechismus: Kristus ve svatém přijímání člověku odpouští hříchy. A to je další, trochu pozapomenutý rozměr svatého přijímání, kdy se člověk setkává s Kristem odpouštějícím.

První sv. přijímání v kostele Nejsvětější Trojice, Henri A. Gervex, 1852–1929
(zdroj: Wikimedia Commons)

Dívka přijímající poprvé eucharistii,
Jules Bastien Lepage, 1848–1884
(zdroj: Wikimedia Commons)

RT: Když mluvíme o svatém přijímání, je ještě třeba nechat zaznít, jak eucharistie souvisí s přijímáním chudých. Izaiáš říká: *Lámej svůj chléb hladovému, popřej pohostinství bloudícím ubožákům*. Myslím, že ve svatém přijímání jsme na prvním místě my těmi chudými, kteří potřebují být nasyceni a obdarováni u Pánova stolu.

DV: Ono spojení mezi eucharistií a láskou k chudým je velmi úzké. Augustin na jednom místě píše, že před Bohem jsme všichni bez rozdílu žebráci. To mě ale nemá vést k postoji, v němž se na Boha obracím s tím, že jsem žebrák a že má všechno dávat mně. U Augustina je důležitý rozměr schopnosti přijmout druhého, který je chudý stejně jako já, stejně hříšný jako já. Je to podobná logika jako v prosbě otčenáše, která zaznívá mimochodem také před svatým přijímáním: *odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům*. Přijmi nás chudé, jako i my přijímáme tyto chudé. Proto máme tuto naději na Boží odpuštění a přijetí právě s tou podmínkou, že sami odpouštíme druhým a přijímáme je.

RT: Je pravda, že při každé nedělní eucharistii se má na chudé pamatovat. K oltáři se přináší nejen chléb a víno k eucharistii, ale také dary pro chudé, z nichž se jim má rozdělovat. A svatý Jan Zlatoústý napomíná, že není možné prokazovat úctu eucharistickému tělu Kristovu v chrámě pomocí krásných rouch a zlatých nádob, a zároveň venku před kostelem přehlížet, že Kristovo tělo je hladové a nahé. Nelze tedy přijímat Krista v eucharistii a nepřijmout ho v chudých. Koneckonců u svatého Jana je poslední večeře popsána jako služba lásky, nikoliv jako lámání chleba. Tyto dvě věci tedy musí jít ruku v ruce. Nemůže být rozdíl mezi tím, co se děje při bohoslužbě, a tím, co se děje mimo bohoslužbu.

DV: Milánská křesťní liturgie obsahuje oproti té římské obřad mytí nohou, tedy tuto službu lásky. Pokřtěný přijímá postoj Krista, který nepřišel proto, aby mu člověk sloužil, ale aby mu sám sloužil. A Kristus nakonec umyl nohy všem. Eucharistie je hostina lásky, kde se vzdávají díky za to, že Kristus se stal pro nás chudým služebníkem – a zároveň nezůstává jen u toho. Protože ta hostina lásky spojila učedníky nejen s Mistrem, který dal příklad, ale také mezi sebou navzájem. Eucharistická bohoslužba je přece něčím, co má církve spojovat a utvářet – a ne rozdělovat. A to mi přijde jako velká výzva pro církve ve dnešní době.

První a poslední svaté přijímání,
Cristóbal Rojas Poleo, 1858–1890
(zdroj: Wikimedia Commons)

Eucharistická úcta a výtvarné umění během staletí

S Michaelou Ottovou rozmlouvá Magdaléna Nespěšná Hamsíková

Jako historička umění a především medievalistka jsi se potkávala s nejrůznějšími uměleckými projevy zbožnosti. Jakou roli v nich hrála právě eucharistická úcta?

Nepochybně tu nejdůležitější! Je potřeba ale připomenout, že onu zmiňovanou zbožnost umělecká díla, nebo spíše artefakty, kterým jsme přisoudili uměleckou hodnotu, samy o sobě neobsahují. Jsou vytvářeny s intencí, aby jim byla různá forma úcty projevována. To znamená, že se zbožné publikum vztahovalo a vztahuje různými způsoby k těmto artefaktům a přisuzuje jim různé teologické a náboženské významy. Díla je sama o sobě neobsahují! Naopak touto interakcí se vytváří rámec pro fungování rozličných sociokulturních a náboženských vztahů a jevů, které patří do oblasti recepce uměleckých děl. V současné době je medievalistika velmi zaujata touto rovinou výkladu, což je velká změna oproti zájmu předcházejících generací. Nás dnes zajímají všechny aspekty spojitelné se vznikem i dalším fungováním uměleckého díla. vzdalujeme se modernistické představy, že středověký „umělec“ v díle vyjadřuje svou osobnost nebo projevuje zbožnost. Metaforická či alegorická vizualizace tématu Kristova vtělení a spásonosného účinku eucharistie patří v dějinách umění mezi témata svrchovaně nejzajímavější.

doc. PhDr. Michaela Ottová, Ph.D.
(* 1971)
dějiny umění, laik

Ve výstavních projektech, které jsi kurátorsky zajišťovala v posledních letech, je patrné, že široké pole Tvého zájmu obsahuje kromě formálních a obsahových kvalit uměleckých děl také jejich funkce. Dá se jejím prostřednictvím nahlédnout do mentality tehdejšího člověka, zvláště pokud jde o přístup k eucharistii?

Nahlédnout do mentality lidí v minulosti a hodnotit ji, to bych si netroufla... Ale právě objevování původních funkcí a objasnování autentického zacházení s artefakty se snažíme s kolegy sledovat. Na počátku našeho snažení, ze kterého následně vyrostl interdisciplinární výzkum podpořený GAČRem a potom i trojice výstav, byl objev Heleny Zápalkové z Arcidiecézního muzea v Olomouci, kterou pan farář v Litovli upozornil na sochu Krista v hrobě, nacházející se v depozitáři. Nejprve jsme s kolegyní ověřily jeho středověký původ a pak jsme fascinovaně sledovaly rentgeny paží a ramenních kloubů, které ukázaly pohyblivý mechanismus, ukrytý pod novodobými bandážemi. Kristus byl primárně určen pro podobu Ukřižovaného na kříži a ve Svatém týdnu byl z kříže snímán a ukládán do Božího hrobu. V barokní době došlo ke změnám, zůstala pouze funkce Krista v hrobě a od snímání z kříže bylo upuštěno. Začaly jsme hledat místo, kde se tak mohlo činit, kde byl Boží hrob. V kapli sv. Jiří v Litovli jsme našly středověkou niku, která rozměrům sochy přesně odpovídala. Tam byl Kristus ukládán, dokonce i v 19. století (v proměněné podobě) – k tomuto aktu se dochovaly i doklady o specifických zvyklostech až folklorního charakteru. Děti chodily na Velký pátek ke Kristovu hrobu, kde nacházely sladkosti, a tento zvyk byl zaznamenán pod názvem „Lóbaná“. Naše hypotézy o liturgickém používání sochy byly zpočátku přijímány velmi opatrně, dnes by pan farář rád tento performativní rozměr používání Krista obnovil. S autentickým středověkým dílem to už bohužel není z památkového hlediska možné. Od tohoto badatelského dobrodružství mě už při studiu všech příkladů ukřižovaných Kristů zajímá ověření jejich autentické pozice rukou a zejména možnost pohyblivosti kloubů.

Vizualizace Kristova vtělení a spásonosného účinku eucharistie patří v dějinách umění mezi témata svrchovaně nejzajímavější.

Téma eucharistie je ústředním bodem výstavního projektu V oplatce jsi všecek tajně, kterou jste s týmem kolegyně a kolegů realizovali na třech místech republiky, vždy v takové obměně, která odpovídala danému místu – v olomouckém Arcidiecézním muzeu, v plzeňské Západočeské galerii a nyní v prostoru Strahovského kláštera. Které místo rezonovalo s daným tématem nejlépe?

Každý prostor, který byl pro výstavu určen, měl svá specifika. Koncept výstavy se mu vždy musel přizpůsobit. Ale to je z kurátorského hlediska obvyklé. Dnes sama pro sebe hodnotím jako nejzajímavější prostor letního refektáře ve Strahovském klášteře. Velmi silný barokní prostor, utvářený bohatostí nástěnné malby i ideálními portréty osobností spojených s premonstrátským řádem, to byla pro nás velká výzva. Popravdě, měli jsme všichni obavy, jak se nám do tohoto dominantního prostoru podaří výstavu postavit a jak zde bude koncept i exponáty fungovat. Nakonec jsme v průběhu instalace zjišťovali, a to i díky jednoduché architektonické vestavbě, že se to daří, a to se týkalo i struktury výstavy a vzájemné komunikace mezi artefakty. Mohli jsme tady zohlednit zkušenosti z předcházejících výstav. Už jsme věděli, jak vedle sebe díla barokní, moderní a středověká působí. Nejen tematické a obsahové souvislosti jsou pro nás u exponátů důležité, ale také právě komunikace a estetická blízkost jednotlivých artefaktů. V tom můžeme sledovat významové a funkční prolínání výstavních oddílů, např. mezi oddílem věnovaným osobní pašijové zbožnosti a oddílem zaměřeným na poutě a performativní užívání sochařských děl. Takže za náš autorský tým jsme ve shodě, Strahov se povedl nejlépe. Jak nás překvapilo umístění videozáznamu z instalace Vojmíra Vokolka přímo pod barokní nástropní malbu! Vlastně nás na této kurátorské tvorbě velmi oslovuje právě objevování nových vizuálních i významových kontextů.

První svaté přijímání (jeho sestra a otec),
Pablo Picasso, 1881–1973
(zdroj: Wikimedia Commons)

Tím, že jste téma eucharistie ukázali na dílech v průřezu historických epoch, je vidět, že zájem o toto téma je v umění během staletí určitou konstantou. Dá se říci, že se v současné době spíše mění od, do jisté míry, masové záležitosti k individuálním projevům niterné zbožnosti vyjadřované s jistou vícevýznamovostí, nejednoznačností či ostýchavostí?

Tím se dotýkáš velmi složité otázky, co je podstatou umění, kde se bere u člověka potřeba tvořit a co vše ovlivňuje jeho podobu. To je na přednáškový cyklus. Umělecká tvorba je vždy spojena přímo s osobitým charakterem autora a s uspořádáním jeho vnitřního světa. Díla moderního umění, která na výstavě představujeme, nevznikla již jako díla pro liturgický prostor (až na výjimky), tak jak tomu bylo v dobách předcházejících. Vybraní autoři tím ale vyjádřili svůj vztah k duchovním hodnotám, tedy hodnotám, které člověka a jeho život přesahují. V těch podobách, které my nabízíme, je tento vztah hluboký, niterný a silně rezonuje s námi a pro nás překvapivě i s díly středověkými či barokními. Vybavuji si poznámku z komentované prohlídky kolegy Petra Jindry. Zobrazení Krista od Aléna Diviše bychom mohli vnímat podobně jako středověké dílo, které je vystaveno vedle něj, a možná by takto Diviše v liturgickém kontextu vnímal i původní středověký recipient.

Ano, a tím se dostáváme trochu do osobní roviny. Které exponáty těch tří realizovaných výstav k Tobě osobně promlouvaly nejsilněji?

Je to zajímavé, ale před očima mi defilují obrazy Večeře v Emauzích od Zrzavého, silný záznam akce Hlad od Vojmíra Vokolka či Sobotkova „znaková sada“ liturgických symbolů. Možná je to tím, že vizualitu svých středověkých „miláčků“ jsem zvyklá vnímat a setkávám se s nimi pravidelně, kdežto u moderního umění sama sebe stále překvapuji, a ono moderní umění překvapuje svojí duchovní intenzitou i mě. Ale abych nebyla nespravedlivá. Příjemným objevem je pro mě monumentální, labilně sedící socha Odpočívajícího Krista ze Znojma, krásnoslohá Pieta z Bukovce či Olivetská hora z Pustiměře.

První svaté přijímání,
Henri de Toulouse-Lautrec, 1864–1901
(zdroj: Wikimedia Commons)

Je fáze přípravy a trvání výstavy samo o sobě ještě pro Tebe nějak inspirativní? Myslím teď, zda jsou pro Tebe podnětné například interakce se studenty při komentovaných prohlídkách a jakým způsobem promlouvá toto téma k dnešním mladým lidem?

Všichni víme, že dějiny umění mají tu výhodu, že mohou zpřítomňovat výsledky svého bádání právě formou výstav, kde si ověřují své hypotézy a veřejnosti přinášejí silný vizuální zážitek. To jiné obory nemají. Komentované prohlídky a setkávání se s lidmi na výstavách vytváří prostor pro komunikaci a inspiraci. Svě studenty doprovázím po výstavách velmi ráda. Nikdy mi nejde o jednosměrný výklad, ale o vzájemnou výměnu názorů, hledání odpovědí na otázky, které jsme si ještě nepoložili. Velmi ráda provádím v dialogu s někým z dalších kolegů-autorů, jsem vždy fascinována jejich myšlenkovým bohatstvím. A to se samozřejmě týká i studentů. Pro mě takovým zážitkem byla prohlídka výstavy *Obrazy krásy a spásy*, kterou jsme uskutečnili v Masných krámech v Plzni před několika lety. Studenti semináře středověkého umění se mnou diskutovali problematiku pozdně gotických dílen Mistrů Žebráckého a Zvíkovského *Oplakávání* a byli mi inspirací, a dokonce i jistou oporou pro rekonstrukci jejich vzájemného vztahu, kterou jsem posléze navrhla. To, že to byli právě moji studenti, kdo mě k této myšlence přivedli, je také v textu katalogu zaznamenáno.

Hodláš ve svých dalších projektech téma eucharistie dále rozvíjet? Jaké jsou Tvé další badatelské plány?

Nepochybně ano, ani by to jinak nešlo. Již několik let s mnoha kolegy zkoumáme fenomén vzniku krásného slohu v pražském uměleckém centru na konci 14. století, a to ze všech různých úhlů pohledu, co možná nejvíce kontextuálního. Tato doba byla silně prodchnuta rozvojem úcty k eucharistii. Linie výkladu krásných madon a piet by bez silné eucharistické komponenty nebyla vůbec možná. Konkrétně chystáme výstavu *Plzeňské madony krásného slohu* v závěru roku 2020 pro Západočeskou galerii v Plzni. Bude to nejen výsledek dlouholetého badatelského úsilí mnoha historiků umění, historiků i teologů. Především to bude více než po čtyřiceti letech velkolepá přehlídka umění krásného slohu, jednoho z absolutních vrcholů celých dějin naší kultury.

Budeme se velice těšit! Děkuji za rozhovor!

První svaté přijímání,
Louis Janmot, 1814–1892
(zdroj: Wikimedia Commons)

○ jazykové stránce slova přijímání

JOSEF ŠIMANDL

PhDr. Josef Šimandl, Ph.D.
(* 1954)
latinský a český jazyk, laik

○ přijímání se česky
pravděpodobně
mluvilo od nejstarších
časů.

Slovo *přijímání* ve smyslu, jemuž je věnováno toto číslo *Doxy*, patří do početné množiny slov, která užíváme, někteří denně, ale jejich utvářenost si běžně neuvědomujeme. Kořenným slovesem je, novočesky řečeno, *jmout*. Sloveso *jmout* odpovídá latinskému *capere* i tím, že vlastní význam byl původně zcela konkrétní, ale zapojováním do dalších a dalších kontextů získal významovou škálu sahající od zcela fyzických významů (chytit, popadnout, chopit se; např. *gladium cepit: popadl meč*) až k obrazným a obecným (např. *exemplum capite: vezměte si příklad*). Významové pole se ještě rozšíří, přijmeme-li etymologickou hypotézu, že souvisí také sloveso *mít – mám*, staročesky *jmieti – jmám*: máme to, čeho jsme se zmocnili, čili *jmění*. Nepřekvapí tedy, že při takto širokém základu se sloveso *jmát* může používat o chytání/zadržování vody; že vzbudí-li něco náš *zájem*, pak nás to upoutá, zaujme; že když nám někdo ubírá z toho, nač máme nárok, pocítujeme *újmu*; že výtvarně zátiší lze různě *pojmovat* (jde o jeho koncepci, která má základ v latinském *concipere* čili *con- + capere*); že je užitečné precizovat *pojmy* neboli jak co *chápeme* (jiné ze sloves „jmání“: jak se čeho zmocňujeme). Předpona *při-* – *přijímání, přijímat, přijmout* – vyjadřuje vzetí k sobě, osvojení. Připomeňme, že přijímat můžeme také hosty, někoho za vlastního, dary, informace, pozvání a také svátosti včetně těla Páně.

Podobné výrazy, a to dokonce i v kontextu o eucharistii, najdeme také v jiných jazycích: patří sem polské *przyjąć/przyjmować*, německé *empfangen* nebo anglické *receive* (z latinského *recipere*). V různých jazycích může být různá míra přijatelné implicitnosti: je pravděpodobné, že německé *Empfang des Abendmahls* nebo anglické *receiving of communion* zkrátit nelze, zatímco česky lze mluvit i odborně psát jednoduše o *přijímání* a myslet tím přijímání svátosti oltářní. K formě slov, která chceme přiblížit, zbývá dodat, že *jeti* hláskovým vývojem ještě na konci staročeského období dalo nepříjemně homonymní infinitiv *jeti*, který se začal obcházet novotvarem podle přítomných tvarů *jmouti*; odtud dnešní *jmout – jmu*.

Pátrání po nejstarším dokladu, že některého ze slov *přijímat, přijmout, přijímání* bylo užito o oltářní svátosti, komplikuje naše přes veškerá studia malá informovanost o přesném roce vzniku některých textů. Například víme, že Přibík Pulkava zemřel r. 1380, takže je zřejmé, že český překlad své latinské kroniky sepsal před tímto rokem, pokud ho sepsal sám – ale kdy přesně, nevíme. Dokonce i u tak významného a do hloubky prozkoumaného textu, jakým je bible drážďanská, máme k dispozici jen starší opis textu a datace vzniku textu samého, resp. překladu, se omezuje na odhad desetiletí.

Přiblížíme nyní doloženost jednotlivých konkrétních slov v excerpce ke staročeskému slovníku, kterou spravuje Oddělení vývoje jazyka ÚJČ AV ČR.

přijímání

Mezi více než 400 doklady je většina o *přijímání* darů, hostů a poměrně hojně je i *přijímání* osob ve smyslu novozákonního *acceptio personarum* neboli stranění. Nejstarší doklad na *přijímání* ve významu *communio* se zdá být z Karlova Řádu korunovačního (text 1380, rukopis 1396), a to *božského těla i přijímání*. Zvláštní umístění spojky *i* jde na vrub toho, že text byl vytvořen v latině a poté přeložen do češtiny. Jazykové novotaření je tu nepravděpodobné: text svědčí spíš o tom, které české ekvivalenty byly v té době již běžné.

Najdeme však také opakované doklady ze spisů Tomáše ze Štítného. Jeho *Knižky šestery o obecných věcech křesťanských* jsou v našem písemnictví prvním českým zpracováním témat, o nichž se před Štítným psalo jen latinsky. Tyto

První svaté přijímání,
Jean Béraud, 1849–1935
(zdroj: Wikimedia Commons)

První svaté přijímání,
Fannie Eliza Duvall, 1861–1934
(zdroj: Wikimedia Commons)

Knížky jsou součástí rukopisu klementinského, který je datován rokem 1376, přičemž v literární vědě se nevyklučuje ještě starší vznik některých z těchto traktátů. Jde tedy o starší doklady, než je onen karlovský. Za nejstarší dostupný a datovaný doklad užití substantiva *přijímání* o eucharistii můžeme považovat tento: *A kdyby kto stál po křstu, po biřmování, po přijímání duostojném těla Božieho, aneb i u manželství neb v řádu kněžském bez vsie viny, nebylo by jemu pokání třeba*. Další doklady pocházejí z Jeronýma, Jakoubka, Korandy, Chelčického neboli objevují se až do konce tzv. staročeského období, jenž se klade do roku 1500.

přijímání

Z významově blízkých kolokací uvedme nejprve tu, která je sice zcela obecná, ale právě proto se týká i jednotlivých svátostí. Spojení slov *přijímání milost Boží* může vyjadřovat nejrůznější okolnosti i náplň, vyjadřuje však i jeden z rozměrů konkrétních svátostí: jejich udělení vyžaduje na straně udělovajícího stanovené jednání doprovázené stanovenými slovy, na straně přijímajícího pak vnitřní milost k přijetí udělované svátosti. Výraz *přijímání křesťanskou víru* pojmenovává kromě obecného přijetí postojů také bohoslužebný úkon, totiž přijímání víry formou křtu, jenž je svátost. Jak dokládá kronika Přibíka Pulkavy, je také možné *přijímání biskupské svěcení*, jež je typem kněžského svěcení, dalšího ze svátostí. Máme také doklady spojení *přijímání manželstvo/manželství*; obecný význam (jakási akceptace svazku muže a ženy) je přinejmenším pro středověk stěží myslitelný, takže denotátem je opět přijímání jedné ze sedmi svátostí, jimiž jsou křest, biřmování, eucharistie, smíření, pomazání nemocných, kněžské svěcení a manželství.

Nejstarší doklady mluvící o eucharistii pocházejí opět ze Štítného, jak z jeho původních textů, tak z jeho překladatelského díla. Jeden z bilingvních dokladů zní: *přijímajíť mé tělo zlí i dobří / boni suscipiunt corpus meum ... similiter et mali*. Od časů následovníků Husových jsou doklady už běžné a najdou se u Rokycany, Korandy, v Aktech bratrských, v Archivu království českého i jinde.

přijetí (nověji *přijmouti*)

Obecně jsme náchylní předpokládat, že tam, kde se užívá nedokonavé sloveso, užívá se i dokonavé. Staročeské doklady však ukazují, že dvojice sloves *přijímání – přijetí* takto nefungovala. Za časů Karla IV. a Štítného bylo poměrně běžné užívat o eucharistii výrazy *přijímání*, *přijímání*, ale chybějí doklady na dokonavé sloveso, které by například vyjadřovaly jistě i tehdy poměrně častou skutečnost, že nemocný přijal tělo Páně a skonal. Zájem o konkrétní situace konkrétních lidí, a to ještě především z perspektivy vypravěče vlastních zážitků (cestopisy), je v písemnictví hojněji zastoupen až od humanismu, zatímco pro středověk jsou příznačné „obecné věci křesťanské“, vyjádřeno částí názvu jednoho ze spisů Tomáše ze Štítného. Tématem bylo obecné *přijímání*, zatímco konkrétní *přijetí* eucharistie se nepopisuje ani neřeší. Ještě i pozdější doklad z Korandy *chleb a víno v této svátosti přijaty bývají* je pozoruhodný tím, že dokonavé *přijetí* je tu provázeno pomocným *bývají*, takže celá konstrukce má platnost nedokonavou, opakovací.

Dokonavé *přijetí* se používalo v novozákonním textu i jinde k vyjádření letniční události: *Přijměte (ž) dar ducha svatého* nebo prostěji *Přijměte Ducha svatého* (Život Krista Pána, mezi 1360 a 1380). Většina dokladů slovesa *přijetí* se objevuje až v utrakvistických spisech a naplňují se zpožděním řady desetiletí podobné významové sítě jako nedokonavé *přijímání*: máme doklady, jak někdo *přijal/přijme křest, milost* nebo *duchovní dar*; u Chelčického je několik dokladů typu *přijíti Pána Ježíše, přijíti Jezukrista*. O jednorázové události mluví i doklad *S. Francišek ... nechtěl z toho kalicha ... vína přijíti* (1468), který mluví o přijetí oltářní svátosti pod způsobou vína. Je obecně známo, že způsob přijímání patřil mezi ústřední témata husitského hnutí; nepřekvapuje tedy množství dokladů z 15. století, jímž staročeské období končí.

Jediný, zato významný starší doklad představují konsekrační slova podle verše Mt 26,26, která dnes znějí latinsky *Accipite et manducate*, česky *Vezměte a jezte* (přestože dnes nabízíme pokrm zvrtným *vezměte si*). Stejně *Vezměte*

První svaté přijímání,
Philip Richard Morris, 1836–1902
(zdroj: Wikimedia Commons)

a jezte má i staročeská bible olomoucká. Bible drážďanská, kladená do doby kolem r. 1360 a do Staročeské textové banky nezařazená, má *Přijměte a jezte* neboli právě se slovesem, jímž se zabýváme. Tento doklad je ještě starší než Štítného traktáty.

... a přece ještě: *prijeti* (прияти)

Staroslověnská podoba připomíná, že o „češtině“ v době Velké Moravy svědčí její sestra staroslověnština, po níž potom do vzniku prvních česky psaných památek nemáme za několik staletí žádné doklady o vývoji češtiny. Staroslověnský slovník uvádí v hesle *prijeti* poznámku „spec. de communion eucharistica“ čili zvláště o přijímání eucharistickém; podává k tomu řecké ekvivalenty *metalambanein*, *metechsein*, ale bohužel žádný datovaný doklad z některé staroslověnské památky. Půjdeme-li za připomenutým konkrétním místem Mt 26,26 do standardní synoptické edice Nestle–Aland, bude latinskému *Accipite, comedite* (beze spojky) odpovídat řecké *labete fagete* se slovesem *lambanein* bez předpony, takže ještě trochu jinak, než jak slovník uvádí. Svědectví staroslověnského slovníku přesto uznejme a řekněme závěrem, že o *přijímání* se česky pravděpodobně mluvilo od nejstarších časů.

Literatura:

DAŇHELKA, Jiří. Tomáš ze Štítného. In: J. Hrabák et al. (ed.). *Dějiny české literatury I*. Praha: Nakladatelství ČSAV 1959, s. 173–184

KYAS, Vladimír. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad 1997
Nestle–Aland. *Novum Testamentum Graece et Latine*. 27. vyd. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 1993; *Řecko-český Nový zákon*. Praha: Česká biblická společnost 2011

Slovník jazyka staroslověnského III (п–р). Praha: Academia 1982

Staročeská bible drážďanská a olomoucká, I: Evangelia. Praha: Academia 1981

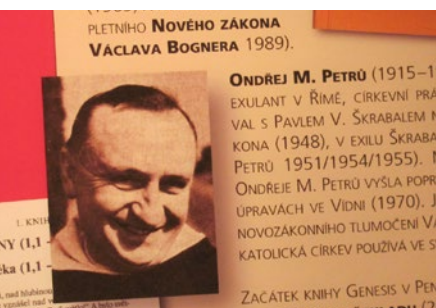
Staročeská textová banka. <<http://vokabular.ujc.cas.cz/banka.aspx>>

Staročeský slovník – úvodní stati, soupis pramenů a zkratek. Praha: Academia 1968

Dívka přijímající poprvé eucharistii,
María Blanchard, 1881–1932
(zdroj: Wikimedia Commons)

Výstavy

Moderní český biblický překlad
(foto: D. Bartoň)

K tvůrčí činnosti, již se pracovníci a studenti fakulty věnují, nepatří jenom snadno předpokladatelné podoby vědecké činnosti, jakými jsou např. publikace, ale i různé výstavy. Několika z nich jsou věnovány tyto stránky.

Výstava *V oplatce jsi všecek tajně: podoby eucharistického Krista ve vizuální kultuře* vznikla ve spolupráci s Muzeem umění Olomouc, kde měla premiéru, a se Západočeskou galerií v Plzni, kde proběhla její první repríza. Následně byla umístěna ve Strahovské obrazárně (16. 3. – 20. 5. 2018). Každá expozice byla unikátní díky výstavním prostorům i částečným obměnám exponátů. Těžiště výstavy spočívá v exponátech z období pozdního středověku, instalaci doplňují vybraná díla z doby baroka a 20. století. Autory a kurátory jsou Michaela Ottová, Libor Šturc, Helena Zápalková, odborným garantem je Aleš Mudra, mezi spolupracovníky je Jan Royt.

Moderní český biblický překlad – takový byl název výstavy, kterou v budově Akademie věd ČR pořádalo Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze (25. 11. – 19. 12. 2013) a jejímž autorem byl Josef Bartoň. Uvedlo ji minisymposium věnované tématu výstavy. Akce byla výsledkem badatelské činnosti v rámci finanční podpory grantu GA ČR P401/12/G168 „Historie a interpretace Bible“.

V oplatce jsi všecek tajně
(foto: A. Mudra)

Adolf Kajpr SJ (foto: I. Dobrovolský)

Svatý Ignác v pohybu (foto: I. Dobrovolský)

Dne 12. prosince 2015 byla v kostele sv. Ignáce instalována panelová výstava nazvaná *Adolf Kajpr SJ, svědek maximálního křesťanství*. Přibližuje život a myšlení českého jezuita, který nepřestává fascinovat tím, jak dokázal spojovat víru v Ježíše Krista a věrnost církvi se schopností číst znamení času, společenskou angažovaností a sociálním cítěním. Kvůli tomu ho nacisté i komunisté považovali za svého protivníka a uvěznilo jej v koncentračních táborech (1942–1945) a komunistických žalářích (1950–1959). Právě ve vězení v důsledku mučení, krutého zacházení a neposkytnutí potřebné lékařské péče Kajpr 17. září 1959 zemřel. Autorem výstavy je Vojtěch Novotný.

V neděli 22. května 2016, o slavnosti Nejsvětější Trojice, oslavilo Továřstvo Ježíšovo spolu se svými přáteli 150. výročí návratu jezuitů ke Svatému Ignáci v Praze. Při této příležitosti byla v chrámové boční kapli instalována výstava *Svatý Ignác v pohybu*, jež je věnována dění při tomto kostele v letech 1866–1950, tedy v období od roku, v němž se jezuité, dočasně zrušení r. 1773 a obnovení r. 1814, opět ujali správy chrámu, do r. 1950, kdy byli vyhnáni komunistickým režimem. Po nějaké době byla výstava trvale instalována v přílehlých farních prostorech. Autorem výstavy je Vojtěch Novotný.

Doteky antiky
(foto: M. Cihla)

Arcibiskupský seminář
(foto: M. Opatrná)

O historii a současnosti budovy Arcibiskupského semináře v Dejvicích se mohli v listopadu 2017 dozvědět návštěvníci expozice, jež byla instalována v Galerii Skleňák. Připravila ji Duchovní správa u Sv. Vojtěcha k výročí 90 let od postavení budovy, a to ve spolupráci s Městskou částí Praha 6, Arcibiskupským seminářem a Katolickou teologickou fakultou. Panely o ní připravila Marie Opatrná.

Výstava *Doteky antiky* probíhá od 6. 2. 2018 do 5. 6. 2018 v Muzeu Karlova mostu v Praze a je organizována ve spolupráci tohoto muzea, Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, Podřípského muzea v Roudnici nad Labem a Katolickou teologickou fakultou (Martin Trefný). Návštěvníci výstavy se seznámí s originály řecké černofigurové a červenofigurové keramiky, antickými lampami, helénistickými terakotami a příklady drobné skulptury z archaického období. K výstavě je pořádán rovněž přednáškový cyklus „Národy starověku a středoevropského pravěku“, věnující se stěžejním národům antického Středomoří i zaalpské Evropy.

CRASHTEST je výstava realizovaná studenty dějin křesťanského umění KTF UK v rámci kurátorského semináře, který vede Milan Pech. Vzniká ve spolupráci s jejich vrstevníky z řad studentů vysokých uměleckých škol. Název vyplývá z podstaty projektu. Je metaforou zátěžové zkoušky studujících kurátorů a umělců, kteří se prvně setkávají při tvorbě výstavy. *CRASHTEST* je multilaterálním projektem, zvyšujícím odborné a praktické kompetence všech participujících stran. Svou podstatou spojuje jednotlivce a celé instituce, které spolupracují na realizaci společného díla. Proto má široký dopad na všechny, kdo se do něj zapojí. V současné době je připravován 8. ročník, jenž bude mapovat absolventské práce UMPRUM z r. 1993 (Topičův salon, 14. 6. – 4. 7. 2018).

CRASHTEST
(foto: V. Šigut; výřez)

CRASHTEST
(foto: V. Šigut)

Studentský spolek Copertino převzal od roku 2015 pod svou záštitu pořádání výstav mladých umělců na půdě KTF UK. V prostorách chodeb prvního poschodí budovy fakulty se tak lze pravidelně setkávat se studenty nejen jako s příjemci vzdělání, ale také jako se suverénními tvůrčími osobnostmi. Koncepce i četnost výstav se vždy poněkud proměňuje spolu s osobou kurátora. Zůstává však jednotící touha představovat rozmanitou tvorbu začínajících i zkušenějších umělecky aktivních studentů KTF UK, popřípadě hostujících umělců. V posledních letech výstavy přinesly snad všechny formy dvourozměrného výtvarného umění od kreseb a maleb přes grafiku až po uměleckou i módní fotografickou tvorbu. V současnosti se vernisáže nových výstav konají přibližně třikrát za semestr a jsou otevřené všem zájemcům o mladé umění z řad studentů, pedagogů, ale i široké veřejnosti.

Z uplynulých výstav: Mára Čmára: *Ilustrace* – Anežka Bartošíková: *Démonologie* – Petr Bardaševský: *Mors et Religio* – Michal Jirovec: *Apologie* – Milan Galia: *Strukturální systémy* – Veronika Hanušová: *Symbióza* – Dominik Vavřinec Prokop Šipr: *Ecclesiae et via ferrata* – Pavla Glombová: *Retrospektiva* – Anežka Bartošíková: *VIZE* – Michal Turbák: *Pobledy jinam* – Milan Galia: *Check Landscape* – Dan Verner: *Život je cirkev* – Karel Ďurža, Pavel Šafránek: *Umění jako cesta*. (Anežka Bartošíková, Klára Nechvílová)

(foto: K. Nechvílová)

Milan Galia: *Strukturální systémy*

Michal Turbák: *Pobledy jinam*

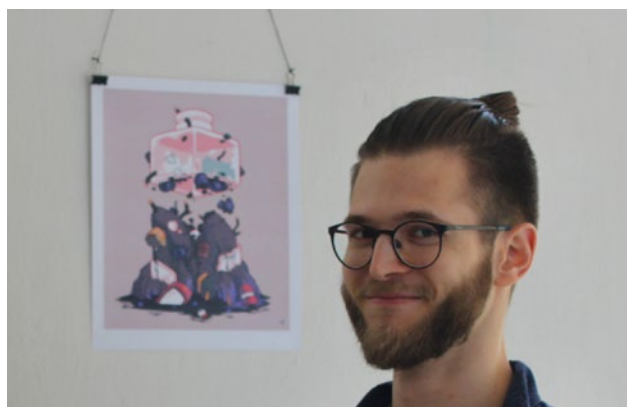
Veronika Hanušová: *Symbióza*

Petr Bardaševský: *Mors et Religio*

Pavla Glombová: *Retrospektiva*

Mára Čmára: *Ilustrace*

Od dějin umění k módnímu salonu na Vinohradech

S Hanou Noble rozmlouvá Marie Opatrná

Hana Noble vystudovala dějiny křesťanského umění na KTF UK. Nyní vede na pražských Vinohradech vlastní oděvní salon Lazy Eye orientovaný na americkou retro módu 50. let 20. století.

Zaměřovala jste se na americkou kulturu 20. století již během studia, nebo Vás tábly jiné směry?

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na umění 90. let v Čechách, konkrétně jsem studovala díla Krištofa Kintery, Davida Černého a Mileny Dopitové. Po ukončení bakalářského studia na KTF UK jsem odešla do Ústí nad Labem studovat kurátorství. Zde jsem se věnovala americkému umění od roku 1995 až do současnosti. Padesátá léta mě sice zajímala, ale nebyla mým hlavním tématem.

U nás jste studovala v prvním ročníku nového studijního oboru dějiny umění, zažila jste tedy počátky Ústavu dějin křesťanského umění na KTF UK. Přednášeli Vám velikáni oboru, o kterých současní studenti pouze slyší z vyprávění nebo čtou jejich knihy. Na koho nejvíce vzpomínáte?

Asi nejvíc na profesora Royta, který na fakultě ještě působí. Pak samozřejmě na docenta Meda, ten byl vždycky šarmantní, v červeném svetru. Úžasný byl pan doktor Slezák. Na jeho přednášky jsem chodila dokonce i se psem.

V různých rozhovorech zmiňujete, že na začátku Vašeho podnikání byly stáže v Londýně a New Yorku, kde jste si našla první retro šaty. Ráda bych se však zeptala na samotné stáže. Jak jste je prožívala a co Vás k nim přivedlo?

V době, kdy jsem chodila na KTF UK, nebylo možné na takovou stáž vyjet. Dalo se jet pouze do Drážďan a do Vídně. Toho mohl využít samozřejmě pouze ten, kdo uměl německy. A k těm já jsem nepatřila. Pracovní stáž se mi podařilo absolvovat až prostřednictvím školy v Ústí. Přes kamaráda jsem získala kontakt na jednu galerii v Londýně, s tou jsem následně uzavřela dohodu, díky které jsem tam mohla odjet. Pracovala jsem přímo v galerii, stážistů nás tam bylo více a každý měl na starosti trochu něco jiného. Ale myslím si, že než pracovat v kulturní instituci bylo pro mě větší školou pobývat v samotném městě, chodit na výstavy apod.

Druhou stáž do New Yorku jsem si už vyřídila úplně sama. A také jsem si ji sama zaplatila. Spojila jsem se s českým centrem a s ním jsem si dohodla pracovní stáž. Mohla jsem tam zůstat pouze tři měsíce, ale kromě centra jsem navštěvovala i výstavy, knihovny apod. Obojí pro mě bylo tou největší školou, nejvíce mi dal samotný výjezd. Myslím si, že by všichni studenti měli absolvovat podobné stáže, a to nejen kvůli jazyku. Vždyť tak mohou získat nové zkušenosti, poznají, jak to funguje někde jinde.

Nedávno jsem na webovém portálu Artalk.cz četla článek o výstavě absolventů AVU. Autorka článku, který se jmenoval „Ti kvalitní a ti druzí“, se zamýšlela nad otázkou, zda je správné sledovat pouze úspěšné absolventy AVU a na ty „neúspěšné“ zapomenout. Většina absolventů totiž vloží svoji způsobilost a umělecké myšlení do jiných profesí a aktivit. Domnívám se, že v oboru dějin umění je to obdobné. Jen špička ledovce se stane ryčím kunsthistorikem, další část se věnuje ochraně kulturního dědictví. Velké množství však opět vloží své nabyté znalosti a dovednosti

Škola je důležitá,
formuje. Jenom člověk
musí být otevřený
a vnímat to.

Věk prvního svatého přijímání,
Henri Alphonse Laurent-Desrousseaux,
1862–1906

(zdroj: Wikimedia Commons)

do jiných profesí. Podle mého názoru však jejich studium nebylo marné, studium dějin umění člověka přece jenom svým způsobem změnilo a ovlivnilo jeho názírání na svět. Vnímáte to taky tak?

Musím říct, že nad tím dost často přemýšlím. Jsem ráda, že jsem se rozhodla pro studium dějin umění. Nejdříve jsem vystudovala střední uměleckou školu – scénografii. Pak jsem chtěla jít na UMPRUM nebo na obdobnou školu. Ale dostala jsem se na KTF UK. A tam jsem narazila na skvělou partu lidí. A právě díky svým spolužákům, ale i známým ze střední, kteří působili v uměleckém prostředí, jsem se seznámila s mnoha dalšími lidmi v této oblasti, se zajímavými projekty i galeriemi. Například s lidmi okolo galerie A. M. 180, což mě do budoucna ohromně formovalo. Myslím si, že člověk nemá věšet hlavu nad tím, že nebude kunsthistorik nebo kurátor. Takové povolání může vykonávat člověk, který má skutečně dar od Boha. A já jsem si byla vědoma toho, že ho nemám. Takže jsem šla jinou cestou. Ale samotná škola je důležitá, protože formuje. Jenom člověk musí být otevřený a vnímat to. A nemlátit hlavou proti zdi, když to tudy nejde. V tu chvíli je třeba najít jinou cestu a čerpat z ní. Škola mi toho dala hodně a ráda na ni vzpomínám.

Pobledem dnešní doby jste mladá úspěšná podnikatelka, matka dvou dětí, jistě znáte mnoho známých osobností, které nosí Vaše šaty. Na druhou stranu svůj čas a prostředky dáváte také několika nadačním fondům. Ráda bych se tedy zeptala na Váš postoj, jak propojujete své podnikání s neziskovou sférou a se svým zájměm pomáhat.

Dá se říct, že to ke mně přišlo samo a začalo to právě díky retro šatům. Nadto jsem svůj podnik pojmenovala podle své oční vady. Přišlo mi proto namíste, abych i já začala pomáhat. Navíc přímo k nám do obchůdku chodí mnoho lidí, kteří mají nějaký handicap. Například nedávno přišla paní s kyslíkovou bombou. A tito lidé mi sami říkají, že se u nás cítí velmi příjemně. A to mě velmi těší. Začala jsem tedy přemýšlet o tom, že je nejen dobré mluvit o handicapovaných lidech a o jejich konkrétním problému a pomáhat jim, ale také je nějak motivovat. Nyní jsme se například spojili s organizací Pink Bubble, podporující lidi do 30 let, kteří prodělali nebo prodělávají rakovinu. Společně jsme připravili pro Karlínský ples přehlídku, na které půjdou v našich šatech klientky této organizace spolu s herečkami a modelkami. Baví mě těmito lidem pomáhat, motivovat je a podporovat. A do budoucna chceme spolupracovat dál. Pomáhat holkám, které přišly o vlasy. Dodat jim kuráž. Mám v úmyslu podpořit nadaci také finančně, určitými procenty z výdělku. Také plánujeme ještě s dalšími designéry udělat přímo pro tyto ženy módní doplňky.

První svaté přijímání,
Jose Gallegos y Arnosa, 1857–1917
(zdroj: Wikimedia Commons)

Musím položit i jednu obligátní otázku, protože jestli dočetl nějaký teolog až sem, tak mu to pořád vrtá hlavou. Jste nějakými rodinnými vazbami spojena s teology Timothyem a Ivanou Noble, nebo je to pouze shoda jmen?

Můj muž je cizinec. A když jsem se vdala, tak jsme hledali, jestli v Čechách žije ještě někdo s tímto příjmením. A našli jsme právě tento pár. Takže o něm víme, ale příbuzní nejsme, nikdy jsme se ani nepotkali.

Dočetla jsem se, že nešíjete, ale sama si vybíráte materiál. Kde jste se to naučila, na KTF UK ani v Ústí se toto asi neučí?

Já sama si nepřišiju ani knoflík (smích). Ale o tom to není. Záleží na tom, jak si to „zmenežujete“ (smích). Nejprve mi šila maminka, nyní mám už tým krejčovských. A já sháním pouze látky a střihy a dávám to celé dohromady. Ale nebýt týmu okolo mě, tak by to nešlo. Zkušenosti s látkami mě naučil život. A pořád se samozřejmě učím, co a jak zvolit, s čím jak nakládat. Třeba se jednou naučím i šít (smích).

Nemocné není potřeba obracet na víru, ale milovat...

Toužím ukazovat nemocným Boží láskyplnou tvář a přistupovat k nim jako k těm, v nichž je Bůh přítomen.

S Doubravkou Vokáčovou rozmlouvá Marie Opatrná

Na naší fakultě jste vystudovala obor Katolická teologie. Proč jste si zvolila právě ten?

Jsem konvertičkou a ve svých patnácti jsem přijala křest. Byla jsem „hladová“ po znalostech teologie a po prohloubení víry. Proto mě samotný obor zajímal, i když jsem původně směřovala jinam, a to jsem přiznala i na přijímačkách. Když se mě zeptali na motivaci, neměla jsem připravenou žádnou konkrétní odpověď. Takže jsem reagovala spontánně, že jsem původně chtěla jít na gerontologii, kterou však v ten daný rok neotevřeli, a „tohle“ mi zbylo.

Co Vás na studiu nejvíce bavilo?

U mě by bylo lepší se ptát, co mě nebavilo. Byl by to asi jen jediný předmět. Studium bylo úžasné. Prvák byl náročný, v teologických termínech se moc neorientoval nikdo z nás. Také nám říkali, že možná dojdeme ke krizi víry, ale že za těch pět let se to v nás opět poskládá. Když nám začali přednášet čistě teologické předměty, dogmatiku apod., byla jsem nadšená. Ale měla jsem pochybnost, zda stihnu dostudovat. Četba teologických knih mě totiž vedla k modlitbě a to mě „zdržovalo“ od studia. (smích) Teologie mi hodně dala, i ve vztahu k Bohu. Šla bych ji studovat znovu. Ale bez zkoušek. (smích)

A co studium v Praze předcházelo? Absolvovala jste třeba zdravotní školu, která by Vás směřovala k vysněné gerontologii?

To vůbec ne, ale moje maminka pracovala ve zdravotnictví a já jsem od 15 let chodila do nemocnice na brigádu. Už tam se zrodila moje láska a úcta k seniorům. Vnímala jsem jejich životní moudrost a vážila jsem si jich. A nemocniční prostředí mě přitahovalo. Vztah k péči o seniory jsem tedy měla, ale naopak jsem od něho byla rodinou odrazována. Nakonec jsem se tedy vydala hudebním směrem, protože jsem od malička chodila na housle. Když Gymnázium Jana Nerudy v Praze otevíralo třídu s hudebním zaměřením, paní učitelka z hudební školy mi to nabídla. A jelikož jsem si říkala, že by mě rodiče stejně nutili pokračovat v houslích v druhém cyklu a na gymnázium jsem jít chtěla, tak jsem to vše spojila. Zde si mě vybral úžasný učitel, koncertní mistr Symfonického orchestru Českého rozhlasu, který hudbu miloval a tu lásku mi předal. Takže mi pak doma říkali, ať necvičím tolik (smích). A díky tomuto učiteli jsem se jako dítě z jihočeského maloměsta ocitla například na koncertech v Rudolfinu. K hudbě jsem měla opravdový vztah a dělala jsem ji ráda. Pokračovala jsem absolutoriem konzervatoře, ale hudbou jsem se živit nechtěla. Nebylo mi příjemné samotné vystupování, ta soustředěná pozornost jen na mě.

Přesto jsme Vás na chodbách fakulty potkávali s pouzdrem na housle...

Ano, dál jsem hrála, v prváku jsem se tím i tak napůl živila. Ale ani tento styl života – turné a koncerty – mi zcela nevyhovoval. Takže jsem hudbu omezila pouze na koníček.

Tudíž jste se k pomáhající profesi, po které jste toužila, nakonec oklikou vrátila.

Ano, právě díky teologii jsem se dostala k péči o nemocné. V hodinách pastorální teologie jako host přednášela dr. Svatošová o duchovní péči u nemocných a umírajících, což mi znovu zarezonovalo v srdci. V té době ještě neexistovala funkce nemocničního kaplana a já jsem vůbec nevěděla, zda bych

jako zdravotník mohla ve zdravotnickém zařízení pracovat. Při osobním setkání mi přednášející řekla, že by mě viděla jako pastoračního pracovníka v hospici. A tak jsem se dostala do hospice v Čerčanech. Zde jsem však byla velmi krátce. Po několika měsících jsem šla na operaci srdce. A tak jsem si vyzkoušela i druhou stranu své současné práce. Vlastní zkušenost nemoci a pobytu v nemocnici považuji za jednu z nejdůležitějších zkušeností pro svou praxi.

Věřím, že naše touhy nám do srdce dává Bůh, a je úžasné, jak je naplní ještě lepším způsobem, než si dokážeme představit. Jsem šťastná, že se můžu věnovat duchovní stránce člověka naplno, což bych jako zdravotník nemohla. V roli nemocničního kaplana se cítím na svém místě.

Dnes tedy působíte jako „koordinátorka duchovní péče a nemocniční kaplanka“ v Thomayerově nemocnici. Mohla byste konkrétněji popsat svou práci pro ty, kteří se s touto profesí v praxi ještě nesetkali?

Když přednáším na školení nových zaměstnanců, upozorňuji na to, že nemocniční kaplan nemusí být kněz; jde o vyškoleného teologa se specializací na pastorační péči nemocných. Mou hlavní náplní je poskytování duchovní péče pacientům, jejich blízkým a personálu. Vycházím z toho, že každý člověk má duchovní potřeby, ať už je vyjadřuje nábožensky, nebo ne. Nejsem v nemocnici pouze pro tzv. věřící. Přičemž moje náboženská identita je jasná, neskrývaná, je mým zázemím i východiskem. Řídím se radou Matky Terezy sestrám: „Neobracejte je na víru, ale milujte je.“ Služba kaplana je dle Dohody mezi ČBK a ERC neevangelizační, ale někdy k evangelizaci dochází druhotně. V rozhovoru slovo Bůh třeba vůbec nemusí zaznít, přesto se dotýkáme teologických témat jako např. naděje, spásy, smrti, odpuštění, smíření... Společně se zdravotníky můžeme pečovat o celkové zdraví člověka. Už máme zkušenost i s tím, že když se člověku uleví na duši a věnujeme se jeho vnitřní bolesti, tak se lépe uzdravuje i fyzicky.

Pokud bychom mluvili o vážně nemocných, je zásadní rozdíl, zda mluvíte s věřícím nebo nevěřícím člověkem?

Liší se to případ od případu, pacient od pacienta. Nikdy jsem se nad takovýmto rozdělením nezamýšlela. Vždy vycházím z pacientovy osobní situace, jeho osobní spirituality, co konkrétně v sobě zrovna řeší.

A jak Vaši práci vnímá nemocniční personál? Jako pomoc, nebo jako konkurenci?

Jako konkurenci určitě ne. V naší nemocnici slouží kaplan už mnoho let, takže jsou na jeho přítomnost zvyklí. Dokonce na geriatrici duchovní péči indikuje přímo lékař. Pokud zdravotník vnímá, že pacient má nějaký duchovní a vnitřní problém, tak požádají o návštěvu kaplana. To jsou případy dlouhodobější péče, kdy za pacientem docházím pravidelně po dobu až tří měsíců. Jsou ale i akutní případy. Například když se neurolog chystal oznámit pacientovi závažnou diagnózu – zprávu, že není možná žádná léčba. Lékař tedy dopředu chtěl znát pacientovy pocity, protože se zdravotníky na toto téma příliš nekomunikoval. Nebo se ptal po tom, co prožívá, kolik chce vědět o své diagnóze, jaké má rodinné zázemí.

Nebo další příklad: čtyřletému chlapečkovi operovali nádor mozku a jeho rodina mě požádala o to, aby se mohla během operace v nemocniční kapli modlit a nechat sloužit mši. Celé to trvalo asi osm hodin. V tu chvíli jsem byla znovu moc vděčná, že součástí nemocnice je velká kaple, a to s veškerým zázemím. Rodina tam mohla strávit kritickou dobu operace, mimo oddělení. Sešlo se na 30 lidí. Když se maminka dítěte modlila žalm *Z hlubin volám k Tobě, Hospodine, Pane, vyslyš můj hlas* (Žl 130,1), nezněla mi nikdy slova žalmu tak reálně z hloubi duše jako z úst této matky. Byl to skutečný žalozpěv a to mělo velkou sílu.

První svaté přijímání,
Caroline Lord, 1860–1927
(zdroj: Wikimedia Commons)

Podle Vašeho popisu musí být práce nemocničního kaplana velmi náročná. Jak se bráníte vyboření?

Tato práce mě baví, přestože je náročná v tom, že se většinou jedná o vážné věci, které se mnou lidé sdílí. Když jsem učila v hudební škole, „nosila jsem si práci domů“. Za děti jsem vnímala velkou zodpovědnost, jak je nadchnout a něco naučit. V povolání kaplanky jsem spíše doprovázejícím člověkem, který s pacientem ujde kus cesty, ale nenesu za něj odpovědnost, nerozhoduji za něj, odevzdávám jej do Božích rukou.

Vyhoření předcházím hlavně osobní modlitbou a adorací. Lidskou podporu mám v týmu Centra podpůrné péče Lékořice, jehož jsem spolu se svým kolegou kaplanem součástí. Chodím také na pravidelné supervize. Navíc mám kamarádku kaplanku, se kterou sdílím svou práci a dokážeme si dávat zpětnou vazbu. Nabíjí mě samozřejmě také hudba a občasná pobyty v tichu kláštera.

Jak vidíte budoucnost svého oboru? Stačí, když bude fungovat tak jak nyní, nebo je zapotřebí, aby rostl a vyvíjel se?

Tu potřebu oboru vyloženě vidím. Ale ne každý to tak má. Kde kaplan je, tam vnímají, že to má smysl. Kde kaplana nemají, tak nevědí, proč by ho měli mít. Ale bez ohledu na to, zda tam kaplan je, nebo není, potřeby nemocných nemůžeme popřít.

Když se nyní vrátím ke studiu na KTF, bylo pro Vás a Vaši současnou práci studium na fakultě přínosné?

Určitě. V dnešní době, kdy se ustanovuje role nemocničního kaplana i jeho kvalifikace, je magisterské studium teologie pro tuto práci nutností. Velkým přínosem pro mě bylo seznámení se s osobnostmi pedagogů. Na fakultě jsem potkala lidi, kteří měli úctu, respekt a pokoru jak k teologii, tak vůči člověku i vůči nám studentům a našim názorům. A to si myslím, že je pro profesi kaplana dost zásadní, abychom se nedívali na člověka, se kterým se setkáváme, černobíle, ale s úctou k tomu, co prožívá, jakou jde cestou, k jeho osobní spiritualitě. Ve své diplomové práci jsem psala o inhabitační spiritualitě a to je téma, které je pro mě i v této profesi nadále nosné.

Můžete nám, neteologům, vysvětlit pojem inhabitační spiritualita?

Jednoduše řečeno je to přebývání Boha v nás a nás v něm – v Bohu. Psala jsem o sv. Alžbětě od Trojice, která toto zakoušela a zamýšlela se nad tím. Bylo jí vlastní ono prožívání Boží přítomnosti v nás. Zvláště nemocným toužím ukazovat Boží láskyplnou tvář. A zároveň k nim přistupovat jako k těm, v nichž je Bůh přítomen.

Po prvním svatém přijímání,
Karl Frithjof Smith, 1859–1917
(zdroj: Wikimedia Commons)

Fakulta za druhé světové války

VOJTĚCH NOVOTNÝ

K málo známým peripetiím dějin naší fakulty patří období druhé světové války. Následující řádky je stručně přibližují.

Když 15. 3. 1939 vstoupila německá vojska do Prahy, existovala zde vedle teologické fakulty Karlovy univerzity i teologická fakulta Německé univerzity. Studenti se na ně zapisovali podle národnosti. Bohoslovci však žili v jediném česko-německém Arcibiskupském semináři, jehož rektorem byl Josef Beran, který byl i učitelem pastorální teologie na fakultě české. Všechny tyto instituce sídlily v dejvické budově.

V roce 1938 pronikl vliv nacionálního socialismu i na půdu německé fakulty a do semináře. Po Velikonocích 19 bohoslovců nejvyššího ročníku manifestačně vstoupilo do Henleinova hnutí – lid se s tímto hnutím zcela ztotožnil a kněží se nemohou od lidu oddělit... Papež Pius XI. rozhodl, že tito bohoslovci nesmí přijmout svěcení. Poté, co vyjádřili lítost, svěcení povolil, ovšem s tím, že se novokněží měli zavázat, že budou žít vzorným kněžským životem.

Po obsazení republiky si nebyli němečtí bohoslovci, kteří se stali říšskoněmeckými občany, jisti, kde mají dále studovat. Nakonec byl pro ně z rozhodnutí pražského arcibiskupa kardinála Karla Kašpara vytvořen samostatný konvikt, jehož vedením byl pověřen Adolf Kindermann. Kašpar následoval vzor Pia XI., jenž v roce 1938 podobně

Slavnostní první přijímání,
Triquet Jules Octave, 1867–1914
(zdroj: Wikimedia Commons)

oddělil bohoslovce české a německé národnosti, kteří byli v Papežské koleji Nepomucenum v Římě.

Arcibiskupský seminář byl nyní pouze český. Beran vykonával rektorskou funkci do zatčení gestapem. Po zbytek války jej zastupoval vicerektor Antonín Vondráček, po jehož boku stál od roku 1941 druhý vicerektor Karel Kudr. Spirituálem byl do roku 1941 František Kubíček SJ, do roku 1943 Adolf Pelikán SJ a po něm Jan Lebeda. Také česká teologická fakulta pokračovala ve svém působení. Brzy však obě instituce dostihly první těžkosti. V září 1939 byl seminář navštěvován zástupci německé branné moci, kteří vyjednávali o případném obsazení seminárních prostor. Ihned byly také pocítovány obtíže se zásobováním a s nařízením o zatemňování všech oken.

Dne 17. 11. 1939 o půl čtvrté ráno obsadily jednotky SS Masarykovu kolej. Seminaristé pozorovali, jak gesta- po surově vyvléká studenty. Ozbrojení vojáci obsadili asi v 6 hodin také vchody do semináře a v době snídaň vtrhli do refektáře. Beran marně protestoval. Všichni museli stát u stolů, bylo jim vyhrožováno. Armáda prohledala budovu. V půl čtvrté byl povolen oběd, v jehož průběhu vyšší důstojník vybral dvacet bohoslovců k transportu do Ruzyně, kde byli vyslýcháni ohledně zbraní. Za tmy byli zařazeni do skupiny propuštěných.

Do refektáře přiváděli vojáci i externí posluchače a profesory vstupující do budovy. Profesorský sbor byl totiž svolán k naléhavé poradě děkanem Karlem Kadlecem, který se o den dříve dozvěděl, že se chystá zajištění vysokých škol, a chtěl o tom kolegy informovat. K tomu však již nedošlo. Téhož dne byly české vysoké školy, včetně české teologické fakulty v Praze, říšským nařízením zavřeny. Pedagogům bylo zakázáno vyučovat a většinou byli dáni v roce 1940 na dovolenou s čekatelným nebo penzionováni. Původní tříletý zákaz byl později rozšířen, takže pokrýval celé období války. Prostory české fakulty byly uzamčeny.

Až do konce vánočních prázdnin se bohoslovci věnovali samostudiu. Kardinál Kašpar mezitím dospěl k rozhodnutí, že zřídí interní seminární studium, které z kanonického hlediska postačovalo pro přípravu ke kněžství. Svůj úmysl oznámil dne 19. 12. 1939 Ministerstvu školství a národní osvěty: „Nejvážnější povinností a nejpálčivější starostí každého biskupa jest starostlivá péče o vzdělaný a zbožný kněžský dorost. Bez vzdělaných a řádných kněží, svých pomocníků, nemohl by biskup dostáti svým těžkým povinností [...] Poněvadž uzavřením české bohoslovecké fakulty – bez nejmenší příčiny – alumni českého kněžského semináře v Praze nemohou se vzdělávati prozatím v teologických disciplínách [...], odhodlal jsem se [...], dokud potrvá uzavření české bohoslovecké fakulty, zříditi ihned arcidiecezní bohoslovecké učiliště v Praze. Učitelské síly budou vybrány ze schopných učitelů náboženství na středních školách, řádových kněží a církevních hodnostářů.“

Dekretem *Ut quis licite* z 5. 1. 1940 pak Kašpar učiliště skutečně zřídil. Přednášky byly zahájeny o dva týdny později. Při zapečetěných fakultních prostorech probíhala výuka v koleji Arnošta z Pardubic v Praze 2, Voršilská 1, a v semináři. V něm byly postupně upraveny náhradní přednáškové prostory, takže od října 1940 už seminaristé studovali jenom zde. Účast na přednáškách byla nabídnuta

i řeholním klerikům. Počet zapsaných studentů kolísal mezi 119 a 190, z toho řeholníků bylo mezi 50 a 60. Učitelé byli např. Bedřich Augustin, Václav Bogner, Alexander Heidler, Adolf Kajpr SJ, Josef Kubalík, Josef Miklík CSsR, Jan Opatrný, Lubomír Petr, Ambrož Tobola OFM, Arnošt Vykoukal OSB, Josef Zvěřina.

V lednu 1942 bylo v semináři ubytováno 38 žáků zavřeného konviktu Arcibiskupského gymnázia. V průběhu roku docházelo k zatýkání a internacím profesorů uzavřené fakulty i náhradního učiliště. Zatčeno bylo i několik studentů. Dne 6. 6. byl zatčen i Josef Beran. Rektorát byl zapečetěn a přednášky ukončeny, aby mohly být urychleny zkoušky. Dne 17. 6. byl seminář zabrán pro generální ředitelství pošt, Reichspost.

Za náhradní objekt byl vybrán arcibiskupský zámek v Dolních Břežanech, kam bylo převezeno nejnuttnější vybavení včetně přídělů uhlí. Vše ostatní bylo uskladněno na různých místech Prahy. Kronikář semináře poznamenal: „Přijetí se strany arcibiskupského úřednictva a zřízenců nebylo takové, jak seminář zasloužil, ani takové, jakým se navenek zdálo.“ Zařízení české teologické fakulty bylo odvezeno do skladiště univerzitního zařízení Na Františku, knihovny a inventář převzala do úschovy německá teologická fakulta, jež dostala náhradní místnosti v tzv. Cukrovarnickém či Cukerním paláci v Praze 2 na Senovážném náměstí.

Do Dolních Břežan přeneslo své sídlo i Arcidiecézní bohoslovecké učiliště, které zahájilo přednášky 1. 1. 1942. Stísněnost prostor vedla k tomu, že tu mohl být trvale pouze 5. ročník, zatímco ostatní se musely střídát v intervalu zhruba jednoho a půl až dvou měsíců. Tato situace však trvala jenom rok, neboť někteří bohoslovci byli pracovně nasazeni v Říši nebo na různých místech své vlasti. V důsledku toho pak mohli být ti zbývající v Břežanech. Profesorský sbor musel většinou s velkými obtížemi dojíždět.

Vedle toho existovala pobočka učiliště ve dvou pronajatých učebnách františkánského kláštera u Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí, v nichž dříve sídlilo Studium catholicum. Přednášky probíhaly v odpoledních hodinách a byly určeny pro řeholní kleriky pražské arcidiecéze a pro seminaristy, kterým se vzhledem ke skutečnému nebo fiktivnímu špatnému zdravotnímu stavu podařilo uniknout totálnímu nasazení v Německu a našli náhradní nasazení v Praze.

V průběhu války byli internováni tři učitelé teologické fakulty: Josef Beran (pastorální teologie), Jan Merell (Nový zákon), Karel Kadlec (morální teologie). Podezření z kolaborace čelil po válce Josef Cibulka (křesťanská archeologie a dějiny umění), který byl ještě před okupací pověřen řízením Státní sbírky starého umění (Národní galerie) a stýkal se v této funkci s německými orgány, od nichž obdržel vyznamenání Svatováclavská orlice. Svě jednání však obhájil. Pronásledování se nevyhnulo ani učilišti. Věznění byli Antonín Brand, Kajpr, Miklík, Vykoukal, Zvěřina a několik studentů.

Konec války v Dolních Břežanech poznamenal ústup německých vojsk k západu a boje. Dne 9. května přišly sovětské jednotky. Nedlouho poté se vrátil z Dachau rektor Josef Beran. S koncem akademického roku Arcidiecézní

bohoslovecké učiliště svou činnost ukončilo. Fakulta ji naopak obnovila bezprostředně po konci války. První schůze profesorského sboru se konala již 17. 5. 1945. Hovořilo se zejména o organizaci zkráceného letního semestru, o tom, že studentům bude započten přerušovaný zimní semestr 1939–1940 a že jim budou uznána studia vykonaná za války na diecézních a řádových bohosloveckých učilištích, jako by byla vykonána na teologické fakultě, a o podmínkách státní zkoušky.

První svatě přijímání dětí, László Pataky, 1857–1912
(zdroj: Wikimedia Commons)

Dejvickou budovu ovšem zabralo české Ministerstvo pošt, v jehož čele stál kněz František Hála. Letní semestr musel proto proběhnout v Cukerním paláci, v místnostech zrušené německé bohoslovecké fakulty, která právně zanikla spolu s Německou univerzitou dekretem prezidenta republiky ze dne 18. října 1945. Vyučovalo se též v Arcibiskupském paláci. Prostory byly velmi stísněné. Probíhala proto dlouhá jednání s ministerstvem. Seminář mezitím začal obsazovat prostory postupně. Nakonec bohoslovci s vědomím představených přikročili k nátlakovému jednání, které bylo i medializováno. Poté již Ministerstvo pošt samo získalo náhradní prostory a dejvickou budovu uvolnilo, takže od října 1946 tu sídlil opět seminář i fakulta, tentokrát již ovšem bez německých profesorů a studentů. Spolu s nimi tu bylo v roce 1946–1947 také Arcibiskupské gymnázium a jeho internát, neboť jeho budovu v Praze-Bubenči obsadilo Ministerstvo vnitra.

Tak se začalo psát mezitotalitní období.

Literatura:

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2007

Erasmus

ZUZANA MATISOVSKÁ

Keď bol v roku 1987 schválený program, ktorý mal umožniť študentom stráviť čas štúdia v zahraničí, nazvali ho Erasmus. Okrem toho, že ide o akronym (*European Action Scheme for the Mobility of University Students*), je za tým aj poetickejší dôvod. Hoci vedomosťami z cirkevných dejín nijak nevynikám, myslím, že príbeh Erasma Rotterdamského nenechá nikoho chladným. Syn kňaza a augustinián. Hlboko zbožný muž „nasledujúci Krista“ a milujúci Cirkev. Intelektuál lojálny voči jednote. Kritik smejúci sa absurditám v spoločnosti. Kresťanský humanista autenticky hľadajúci pravdu. Prekladateľ usilujúci o návrat k prameňom. Učiteľ dôverujúci slobode človeka. V letnom semestri tohto roku som dostala možnosť zapojiť sa do programu a stráviť niekoľko mesiacov na Teologickej fakulte St. Mary's University v Londýne. Pre niekoho splnený sen, pre mňa veľká výzva. No môžem konštatovať, že šlo skutočne o *erasmiánsku* skúsenosť. Zhrniem to do štyroch slov – dôvodov, prečo si myslím, že každý študent takúto skúsenosť potrebuje. Sú to: jazyk, knihy, univerzita a ľudia.

Jazyk – Hoci som absolvovala bilingválne gymnázium, jazyky ma nikdy nebavili. Nejednen člen akademickej obce však vie, že na to sa ho dnes nikto nepýta. Nestačí sa len vedieť dohovoriť. Teológia sa nedá robiť v národnom merítku. Erasmus je výbornou príležitosťou, ako sa miesto suchého učenia slovíčok vystaviť krutej realite, ktorá vás postaví do situácií, v ktorých nie je čas na hľadanie toho najvyššieho pojmu v slovníku. Musíte si poradiť. Pri diskusiách na hodinách či cez prestávku so spolužiakmi. Okrem toho, že sa naučíte hovoriť jednoducho a rozšírite si slovnú zásobu, prinúti vás to pokorne akceptovať, že pred ostatnými nevyzeráte dokonalo a slobodne si dovoliť robiť chyby.

(foto: Z. Matisovská)

(foto: Z. Matisovská)

Knihy – Aj keď sme, zvlášť my, slovenskí študenti, veľmi vďační za prácu českých prekladateľov, nedá sa to porovnať s tým, čo ponúka každá menšia univerzitná knižnica v zahraničí. Práca na akúkoľvek tému sa píše úplne inak, ak je jediným problémom nedostatok času na prečítanie všetkých výborných kníh. S časom to však nie je také zlé, keďže študijné tempo študenta bežnej anglickej univerzity je značne pomalšie ako u nás, a preto si z takého semestra môžete urobiť niečo ako sabatikl.

Univerzita – Na to, aby sme o veciach dokázali správne premýšľať, nestačí, keď si budeme doma v pohodlí s klapkami na očiach spokojne vytvárať vlastné názory. Potrebujeme odstup, vidieť, ako to funguje inde, či už horšie, alebo lepšie. Nezáleží na tom, či máme dobrodružnú povahu – ak chceme robiť kvalitnú prácu, potrebujeme vidieť viac. Rozdiely a kontrasty uvoľňujú našu kreativitu a umožňujú nám uvedomiť si, za čo sme doma vďační a čo naopak nie je v poriadku. Aj tá najmenšia skúsenosť potom neskôr nečakane prináša ovocie hĺbky, s ktorou dokážeme vnímať každodennosť či riešiť problémy.

Ľudia – Rozhodne nepatrím medzi nadšených cestovateľov, ale ľudia sú jednoducho fascinujúci. Stretnete mnohých, s ktorými máte veľa spoločného, a predsa sú tak iní, a takých, s ktorými nemáte spoločné nič a zdajú sa byť veľmi blízki. Vykráčajúc z bezpečia môžete počuť ich jedinečné príbehy a zároveň sa učiť jednoduchej autenticite.

Informace

- Nejsvětější Salvátor ve spolupráci s Centrem teologie a umění KTF UK panelovou debatu na téma „Zkušenosti transcendent? Příroda, architektura, umění“
17. 1. Den otevřených dveří KTF UK
23. 1. ekumenická studentská slavnost teologických fakult v kostele sv. Jana Křtitele na Prádle
24. 1. řádné zasedání akademického senátu (AS)
30. 1. Centrum teologie, filosofie a mediální teorie uspořádalo přednášku Proč je dobré znát historii?
31. 1. inaugurace nového děkana KTF UK prof. PhLic. Vojtěcha Novotného, Th.D. v kostele Panny Marie před Týnem
14. 2. fakultní mše svatá s udílením popelce
14. 2. zemřel doc. Jaroslav Med, poslední rozloučení se konalo 28. 2. v bazilice sv. Markéty v Břevnově
19. 2. nové číslo AUC Theologica o fundamentální teologii
21. 2. řádné zasedání AS
27. 2. spolek Copertino uspořádal vernisáž výstavy prací studentky Anežky Bartoškové „Démonologie“
28. 2. studentské neformální vzpomínkové setkání na doc. Meda
1. 3. fakultní kolo soutěže pro studenty dějin umění Paragone
6. 3. benefiční koncert fakultního sboru Acant v kapli sv. Václava v Thomayerově nemocnici
7. 3. ThLic. Prokopu Brožovi, Th.D. udělena pamětní medaile UK
12. 3. přednáška Carla Tatty (Orvieto) „Zázrak v Bolseně“
14. 3. řádné zasedání AS; týž den pořádala Akademická farnost Praha
15. 3. Specializovaný seminář z oboru kurátorství a znalectví I – Kurátorství starého umění (Alena Volrábová)
22. 3. Specializovaný seminář z oboru kurátorství a znalectví II – Kurátorství výstavy (Miroslav Kindl)
25. 3. studenti podali projekt na revitalizaci prostoru před KTF UK a jeho přetvoření v Park Jaroslava Meda
29. 3. – 2. 4. velikonoční pobyt v Jánkových Lázních s fakultním kaplanem Davidem Vopřadou
4. 4. filmový večer spolku Copertino, film Monstrum komentoval prof. Z. Beneš
5. 4. Jiřímu Kuthanovi bylo uděleno „Donatio Universitatis Carolinae“
5. 4. Specializovaný seminář z oboru kurátorství a znalectví III – Znalectví malby (Martin Zlatohlávek)
5. 4. velikonoční koncert fakultního sboru Acant v kostele sv. Bartoloměje
- 12.–13. 4. v doplňovacích volbách byl zvolen členem akademického senátu David Bouma
12. 4. Specializovaný seminář z oboru kurátorství a znalectví IV – Znalectví soch (Ivo Hlobil)
- 13.–15. 4. studenti navštívili Budapešť v rámci předmětu Velké ženy ve Visegradském regionu: kult a umění s nimi spojené
17. 4. vernisáž výstavy ilustrací studenta Marka Kulhavého alias Máry Čmáry
19. 4. řádné zasedání vědecké rady; Specializovaný seminář z oboru kurátorství a znalectví V – Znalectví staré kresby (Zdeněk Kazlepka)
21. 4. slavnostní repatriace ostatků arcibiskupa Josefa Berana, pedagoga KTF UK
24. 4. běh napříč kampusem Cross Campus 2018, dva týmy bohoslovců
25. 4. řádné zasedání AS
26. 4. mezinárodní doktorandská konference „Nevidíme, co nevíme“
3. 5. Specializovaný seminář z oboru kurátorství a znalectví VI – Znalectví grafiky (Radim Vondráček)
4. 5. tradiční jarní exkurze, tentokrát v slezském klášteře v Křešově
10. 5. spolek Copertino připravil u příležitosti soutěže Paragone vernisáž výstavy Georgiánská doba očima karikatury
- 10.–11. 5. studentská soutěž Paragone
- 13.–20. 5. exkurze studentů do Florencie
15. 5. v rámci cyklu Velké ženy ve Visegradském regionu: kult a umění s nimi spojené proběhla přednáška Bibiany Pomfyové: Premonstrátský klášter v Bíní – příklad tzv. rodového kláštera
16. 5. spolek Copertino uspořádal ve spolupráci s Centrem politických studií debatu na téma Veřejnost a ochrana kulturního dědictví
22. 5. v rámci cyklu Velké ženy ve Visegradském regionu se uskutečnila přednáška Romualda Kaczmarka: Náhrobek sv. Markéty Uherské v kontextu středověkého sochařství
22. 5. uspořádal spolek Copertino 3. ročník studentského festivalu KTFest 2018
25. 5. studijní exkurze ÚDKU na Moravu
30. 5. řádné zasedání AS
1. 6. slavnostní zakončení akademického roku na Strahově: děkovná mše svatá Te Deum a zahradní slavnost
- 4.–30. 6. zkuškové období
- 18.–29. 6. státní závěrečné zkoušky
20. 6. řádné zasedání AS

Publikace

- BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. IV. díl, sv. 1. *Kongregace a řeholní společnosti*. Praha: Libri, 2016. 324 s.
- BUDSKÝ, Dominik. *Mikuláš Puchmíl: život a právnícké dílo*. Praha: Karolinum, 2016. 206 s.
- ČECHURA, Jaroslav. *Karel IV. na dvořím trůně*. Praha: Rybka Publishers, 2016. 228 s.
- ČERVENKOVÁ, Denisa. *Katolický pobled na náboženskou pluralitu*. Praha: Karolinum, 2016. 200 s.
- KORONTHÁLYOVÁ, Markéta (překlad z latiny). *Bernard z Clairvaux: Kázání pro dobu adventní a vánoční*. Praha: Krystal OP, 2016. 315 s.
- KRANEMANN, Benedikt – ŠTICA, Petr (eds.). *Diaspora als Ort der Theologie*. Würzburg: Echter, 2016. 208 s.
- KUTHAN, Jiří – ROYT, Jan. *Karel IV.: Císař a český král – vizionář a zakladatel*. Praha: NLN, 2016. 1059 s.
- MACHULA, Tomáš – ŠPRUNK, Karel – MOHELNÍK, Tomáš. *O lásce a milosrdenství v Teologické sumě*. Praha: Krystal OP, 2016. 235 s.
- MIKULICOVÁ, Mlada (úvod, překlad z arabštiny, komentář). *Jeskyň pokladů. Kniha zjevení svatého Petra Klementovi*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. 217 s.
- MOHELNÍK, T. – PETRÁČEK, T. – KOHUT, P. V. – GRUNDMAN, L. – HALÍK, T. – LOUZEAU, F. – SERRANO, G. – SCHMIDT, N. – VOPŘADA, D. *La théologie tchèque aujourd'hui*. Revue Théologique des Bernardins. Hors série, novembre 2016. Paris: Collège des Bernardins, 2016. 256 s.
- MRŇA, Jaroslav. *300 let poutí do Netína (1714–2014)*. Velké Meziříčí: Sypták, 2016. 66 s.
- NESPĚŠNÁ HAMSÍKOVÁ, Magdaléna – PEROUTKOVÁ, Jana – SCHOLZ, Stefan (eds.). *Ecclesia docta: Společenství ducha a umění*. Praha: Univerzita Karlova, 2016. 600 s.
- NESPĚŠNÁ HAMSÍKOVÁ, Magdaléna. *Lucas Cranach st. a malířství v českých zemích 1500–1550*. Praha: NLN, 2016. 351 s.
- NOVÁ, Magdaléna – OPATRNÁ, Marie (eds.). *Staré a nové. Staré jako východisko, či překážka? Sborník příspěvků mezinárodní konference studentů doktorských programů*. Praha: Univerzita Karlova, 2016. 452 s.
- OPATRNÝ, Aleš – BARTŮŠKOVÁ, Ludmila – DŘÍMAL, Ludvík. *Pastorační péče o psychicky nemocné*. Praha: KNA, 2016. 160 s.
- OPATRNÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. 200 s.
- OTTOVÁ, Michaela – HRUBÁ, Michaela – ROYT, Jan (eds.). *Ars Montana. Umělecký a kulturní transfer v otevřeném prostoru česko-saského Krušnohoří na prahu raného novověku*. Praha: ViaGaudium s. r. o.; Praha: Univerzita Karlova; Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2016. 407 s.
- PETRÁČEK, Tomáš. *Církev, tradice, reforma: odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2016. 240 s.
- ROYT, Jan. *Praha Karla IV*. Praha: Karolinum, 2016. 200 s.
- SCARANO, Angelo. *Modlitba s Bibli v ruce*. Kostelní Vydří: KNA, 2016. 93 s.
- SCHMIDT, Norbert. *Přímluva za současnost. Umění v sakrálním prostoru*. Praha: Triáda, 2016. 440 s.
- SCHMIDT, Norbert (ed.). *Tvář. Příběh ztracení a touha znovunalezení*. Řevnice: Arbor vitae; Litomyšl: Město Litomyšl a Zámecké návrší, 2016. 52 s.
- SLÁDEK, Karel – ČERMÁK, Květoslav a kol. *Ekologie chovu včel*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. 284 s.
- SLÁDEK, Karel. *Na cestě s Jackem Kerouacem. Spirituálně-teologické interpretace „románů z cest“ Jacka Kerouaca*. Jablonec nad Nisou: IN, 2016. 131 s.
- SLÁDEK, Karel. *Žít s moudrostí včel*. Praha: KNA, 2016. 64 s.
- SZABO, Miloš. *Východní křesťanské církve*. Praha: Karolinum, 2016. 202 s.
- ŠIMANDL, Josef. *Slovník afixů užívajících v češtině*. Praha: Karolinum, 2016. 654 s.
- ŠIMANDL, Josef. *Latinská syntax pro posluchače teologie*. Praha: Karolinum, 2016. 108 s.
- ŠMIED, Miroslav. *Praga sacra. K vizí posvátné Prahy císaře Karla IV*. Praha: NLN, 2016. 336 s.
- TICHÝ, Radek. *Oremus: Komentáře ke vstupním modlitbám mešní liturgie*. Praha: Krystal OP, 2016. 188 s.
- TICHÝ, Radek. *Proclamation de l'Évangile dans la Messe en Occident: ritualité, histoire, comparaison, théologie*. Roma: Pontificio Ateneo S. Anselmo; Sankt Ottilien: EOS, Editions of Sankt Ottilien, 2016. 344 s.
- VÁCHA, Jiří. *Vzorované tkaniny 16.–18. století z chrámových sbírek Českobudějovické diecéze*. České Budějovice: [b. n.], 2016. 204 s.
- VALEŠ, Václav – BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní. 1. Dějiny*. Brno: Tribun EU, 2016. 215 s.
- VALEŠ, Václav. *Bavorské dějiny státu a práva*. Brno: Tribun EU, 2016. 261 s.
- VĚTROVEC, Pavel. *Hospodinův Zákon v pěti knihách Mojžšových*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. 176 s.
- VOPŘADA, David. *La mistagogia del Commento al Salmo 118 di sant'Ambrogio*. Roma: Institutum Patristicum Augustinianum, 2016. 576 s.
- ZLATOHLÁVEK, Martin – KAZLEPKA, Zdeněk. *Rozmanitosti kresby: Italská kresba vrcholného a pozdního baroku v českých a moravských veřejných sbírkách*. Brno: Moravská galerie; Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. 355 s.
- ZLATOHLÁVEK, Martin – ZLATOHLÁVKOVÁ, Eliška – HLUŠIČKOVÁ, Pavla. *Kroměřížský kabinet kresby. Kresby starých mistrů*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2016. 143 s.

(Sestaveno z položek uvedených ve Vyroční zprávě o činnosti Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v roce 2016 a v oddílu Publikační činnost na internetové stránce KTF UK.)

JoB

Obhájené disertační a rigorózní práce

DISERTAČNÍ PRÁCE

FORNASIERO, Alice. *Aspects of artistic training and patronage in Bohemia in the second half of the 17th century: The case of Christian Schröder (1655–1702)* (obor dějiny křesťanského umění, obhajoba 25. 9. 2017)

Práce sleduje vývoj umělecké kariéry malíře Christiana Schrödera, který podnikl studijní cestu do Itálie, působil jako dvorní malíř hraběte Slavaty, později získal místo správce Obrazárny Pražského hradu a byl učitelem mj. Petra Brandla. Výjimečným historickým pramenem k poznání původních, dnes již neexistujících pláten se stala objednávka 43 kopií dle obrazů ze sbírek Pražského hradu pro zámek Libochovice.

HALABICOVÁ, Věra. *Lidské embryo v perspektivě technik reprodukční medicíny: Od kdy člověk začíná být lidskou osobou?* (katolická teologie, 6. 6. 2017)
Disertace si klade otázku, zda lidské embryo může být považováno nejen za člověka, ale také za osobu s právy, které jí náleží – v tomto případě jde o právo na život. V souvislosti s reprodukční medicínou dochází totiž při některých jejích technikách až k 80% ztrátám embryí.

HLADKÁ, Kateřina. *Mistr Hartmann a švábské sochařství počátku 15. století* (dějiny křesťanského umění, 6. 6. 2017)
Práce zkoumá Mistra Hartmanna nejprve z hlediska sociální a kulturní situace v Ulmu na počátku 15. století. Zpřesňuje jeho roli v rámci hutního provozu při stavbě a výzdobě místního farního kostela. Dále se zaměřuje na rezbářskou dílnu, v níž vznikl oltářní retábl z Dornstadtu, a na fenomén rozšíření tohoto stylu po celém Švábsku.

MELUZÍNOVÁ, Romana. *Čechy, Jižní Tyrolsko a tridentské biskupství kolem roku 1400: Reflexe krásného slohu v malířství* (dějiny křesťanského umění, 25. 9. 2017).
V první části disertace se autorka soustředí na popisy a formálně stylové rozborů

maleb ve spojení s komparativní analýzou. V jižním Tyrolsku byla doložena působnost vícero zahraničních umělců, mj. i z Čech. Patrně největšího ohlasu nalezlo v Jižním Tyrolsku dílo Mistra Třeboňského oltáře. Přínosem práce je objev dvou dosud neznámých bohemikálních deskových obrazů z počátku 15. století z městského muzea v Bolzanu.

MRŇA, Jaroslav. *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském* (církevní a obecné dějiny, 3. 10. 2017)

Farní kroniky v sobě ukrývají vedle jedinečného odkazu myšlenek a činnosti duchovních správců, správní agendy jim svěřeného úřadu také velmi cenné údaje z životního příběhu samotné farnosti. Hlavní pozornost je zaměřena na historický vývoj velkomeziříčského děkanství. K částečné analýze i komparaci byl vytvořen reprezentativní vzorek 915 exemplářů farních kronik. Autor předkládá také problematiku norem, které byly vydávány v tuzemsku i zahraničí pro založení a vedení pamětních knih ve farnostech.

PITTEROVÁ, Jana. *Boží všemohoucnost a lidská bezmoc* (katolická teologie, 21. 9. 2017)

Disertace se zabývá tématy Boží všemohoucnosti a lidského utrpení a jejich vztahem v knize Job. Témata jsou kromě obecné definice prezentována pomocí analýzy vybraných textů knihy. Vztah mezi Boží všemohoucností a lidským utrpením v podání knihy Job existuje, avšak navzájem se neomezují ani nevylučují. Lidské utrpení je zde nahlíženo v širší perspektivě Božího plánu se světem.

SOUČKOVÁ, Ema. *Graduály z dílny Jana Táborského z Klokočské Hory* (dějiny křesťanského umění, 25. 1. 2017)

Práce je zaměřena na výzdobu chorálních rukopisů 16. století, tedy v době, kdy hlavními objednateli ručně psaných zpěvníků byla utrakvistická literátská bratrstva zpívající na kůrech městských kostelů. V první části disertace se autorka věnuje osobnosti písaře Jana Táborského (1499–1572) a výraznějším iluminátorům. Druhá část se skládá z katalogu hudebních rukopisů, které jsou spojené s osobou Jana Táborského.

SÝKORA, Adam. *Missale Posoniense I. – kritické vydání* (katolická teologie, 6. 6. 2017)

Autor přináší textově-kritické zpracování jednoho z nejstarších misálů bratislavské kolegiální kapituly, který se používal už před rokem 1341. Výjimečnost misálu spočívá v tom, že je nezávislý na misálech z období Inocence III. a na reformě Aimona z Favershamu. V disertaci je poprvé publikován úplný text misálu včetně poznámkového aparátu.

ŠMIED, Miroslav. *České středověké umění pohledem katolického dějepisce* (dějiny křesťanského umění, 6. 6. 2017)

Práce pojednává o historii studijního a vědního oboru nazvaného „Dějiny křesťanského umění“. Pokouší se hledat kořeny zájmu o historii, sakrální památky a monumenty národní minulosti v duchovním prostředí českých zemí a následně ho zařazuje do kontextu soudobého evropského vývoje zájmu o výtvarné umění a jeho studium.

VYBÍRALOVÁ, Eva. *Untergrundkirche und geheime Weihen. Eine kirchenrechtliche Untersuchung der Situation in der Tschechoslowakei 1948–1989* (katolická teologie, 2. 10. 2017)

Disertace zkoumá a vzájemně srovnává všechny „typy“ tajných svěcení (uznaných i těch zpochybněných svěcení), udělených v době komunistické vlády 1948–1989 v Československu, příp. Čechům a Slovákům v zahraničí, a to především z pohledu kanonického práva. Dále analyzuje dění ohledně tajných svěcení (pocházejících od biskupa Felixe M. Davidka) po roce 1989. V příloze jsou publikovány mj. latinské texty tzv. mexických fakult včetně českého překladu.

RIGORÓZNÍ PRÁCE

JUŘINOVÁ, Šárka. *Lidová zbožnost pozdního středověku a novověku v odrazu hmotné kultury (na příkladu drobné keramické plastiky)* (dějiny křesťanského umění, 25. 9. 2017)

MAKOVCOVÁ-DEMARTINI, Lenka. *Funkce biblických motivů v české pop music 60. a 70. let dvacátého století* (katolická teologie, 6. 6. 2017)

Eva Vybíralová

Nadační fond Arnošta z Pardubic

DOPIS ČTENÁŘŮM

Vážení a milí čtenáři,

především bychom vám rádi poděkovali za rychlou odezvu na naši žádost o finanční pomoc nezbytnou pro další vydávání zpravodaje *DOXA*. V současné době máme zajištěnou budoucnost *DOXY* na další rok.

Chtěli bychom se tedy zaměřit na další fakultní potřeby. Naším aktuálním cílem je zejména podpora těch aktivit, které *není možné financovat z vázaných zdrojů* (příspěvky od Ministerstva školství, granty a další projekty). Patří k nim především péče o absolventy, reprezentační a společenské aktivity, PR fakulty a interiér fakulty.

Na posledním zasedání správní rady věnoval Fond fakultě 40.000 Kč na podporu společenských aktivit, k nimž patří obzvláště již v minulém čísle avizované setkání studentů, pedagogů, absolventů a přátel naší fakulty při příležitosti závěru akademického roku na slavnostní mši svaté 1. června 2018 v 15.00 ve Strahovském klášteře, při níž zazní chvalo zpěv *Te Deum*.

Fakulta by rovněž ráda pro studenty připravila – v rámci péče o uplatnitelnost absolventů na trhu práce – dotované *kurzy rozvíjející tzv. měkké a tvrdé dovednosti* nad rámec studijních plánů. Jednalo by se zejména o rétoriku, neverbální komunikaci, efektivní komunikaci, prezentační dovednosti, řízení týmu, jednání v konfliktních a emočně vypjatých situacích apod. – podle zájmu studentů a dostupné finanční částky.

V současné době jsme spustili *novou podobu internetových stránek* Fondu. Naleznete tam základní informace o naší činnosti, kontakty na správní radu a všechny důležité dokumenty – výroční a revizní zprávy. Budeme rádi, když webovou stránku www.fondap.cz budete sdílet se svými přáteli, kteří by také mohli naší fakultě nej-různějšími způsoby pomoci.

Děkujeme vám za vaši přízeň a podporu.

S pozdravem

ThLic. Marie Benáková

předsedkyně správní rady

ZPŮSOBY POMOCI

Pokud nakupujete v internetových obchodech – od svetrů, přes parfém, televizor, dovolenou nebo objednávku jídla domů –, můžete nám pomoci především pomocí aplikace Gift. Vás samotné to nestojí nic, jednotlivé e-shopy takto přispívají určité procento z ceny nákupu. Podrobnější informace najdete na našem webu v sekci *Podpořte nás*.

Stále můžete využít QR kód předvyplněný na 100 Kč. Pokud máte chytrý telefon a účet u banky podporující QR platby, pomocí tohoto kódu se Vám v aplikaci banky předvyplní platba na náš účet ve výši 100Kč, kterou pouze potvrdíte.

Pracujeme rovněž na zřízení dárcovské SMS (DMS) v hodnotě 30, 60 nebo 90 Kč. O jejím formátu vás budeme brzy informovat na webových stránkách.

Děkujeme rovněž za všechny vaše modlitby a zpětnou vazbu na tento zpravodaj.

SEZNAM DÁRCŮ

Andrš Pavel, Bartoň Josef,
Bartoňová Eliška, Bušková Magda,
Dvořáková Marie, Fuchsová Eva,
Katkova Polina, Megela Petr,
Nekolová Alena, Neuhauser Filip,
Novotný Vojtěch, Orság Miroslav,
ŘKF Hrob, Seifertová Michaela,
Stašová Jarmila, Vrbenský Pavel.
Děkujeme!

Od října 2017 do března 2018
obdržel fond dary v celkové výši
111.950 Kč.

Číslo účtu: 604 181 00 07 / 6000
PPF Banka, Praha 6

Pro další informace, uzavření darovací smlouvy a potvrzení o poskytnutí daru (kvůli uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu) nás prosím kontaktujte. Abychom vám mohli vystavit potvrzení o poskytnutí daru pro uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu, nám sdělte svoji adresu.

Nadační fond Arnošta z Pardubic,
zapsán v nadačním rejstříku
u Městského soudu v Praze,
oddíl N, vložka č. 648
IČO: 279 23 070
Thákurova 3, 160 00 Praha 6
Telefon: 776 649 046
E-mail: marie.benakova@fondap.cz
Web: www.fondap.cz

doc. PhDr. Jaroslav Med, CSc. (19. 4. 1932 – 14. 2. 2018) objektivem Heleny Kodálikové

KOMENTÁŘ K VYOBRAZENÍ NA PŘEDNÍ STRANĚ OBÁLKY

Jan Zrzavý (1890–1977): Motiv Rembrandtův, 1932
plátno, olej; 47 × 61 cm

Zobrazení poutníků emauzských prolíná celým výtvarným dílem Jana Zrzavého. Výjev zjevení Krista při večerním lámání chleba coby eucharistickém aktu představoval pro tohoto hluboce věřícího malíře přirozený protipól k obrazu Poslední večeře. Na počátku třicátých let dvacátého století, kdy vznikl tento obraz, pobýval Zrzavý střídavě v Praze a ve Francii. V pařížském Louvru měl možnost studovat jedno ze slavných Rembrandtových pláten na emauzské téma, jeho reprodukované dílo se však inspirovalo více malbou téhož námětu od Rembrandtova žáka Aerta de Gelder. Zrzavého biblické kompozice se vyznačují úsporností a vytříbenou volbou výrazových prostředků. Jejich smyslem je zprostředkovat poselství Písma v co možno autentické podobě modernímu divákovi.

Vít Vlnas

prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. při inauguraci do funkce děkana
(foto: V. Šigut)